

Blizu
Školski kalendar
2019./20.

www.udruga-pragma.hr

Pragma*

Nakladnik
Pragma, Teslina 13, 10 000 Zagreb
Tel./faks 01 7789 950/951
OIB 93604401369

www.udruga-pragma.hr
pragma@udruga-pragma.hr

Društvene mreže:
— Facebook:
www.facebook.com/udrugapragma,
— Instagram i Twitter:
udrugapragma

Za nakladnika
Nedjeljko Marković, predsjednik

Autori
Jelena Adamlje, mag. socijalne pedagogije
Katarina Jelić, mag. psihologije
Nedjeljko Marković, dipl. socijalni radnik

Suradnica
Jelena Konjevod

Recenzentice
Izv. prof. dr. sc. Marijana Majdak
Doc. dr. sc. Irena Sever Globan
Mr. sc. Roberta Brusić Pavičić

Ilustracije
Maks Poturić, učenik 5. razreda

Dizajn
Narcisa Vukojević, dipl. dizajnerica

Lektura
Jelena Gazivoda, mag. croat., mag. comm.

Tisak
Kerschoffset d.o.o.

Naklada
2000

Izrada publikacije omogućena je temeljem financijske potpore
Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku,
Ministarstva zdravstva i Grada Zagreba.

Mišljenja izražena u ovoj publikaciji mišljenja su autora i ne izražavaju
nužno stajalište donatora.

Autorska prava ©Pragma. Sva prava pridržana.
Strogo je zabranjeno kopiranje, raspačavanje, ponovno objavljivanje
ili izmjena materijala bez prethodnog pisanog odobrenja dobivenog
od Pragme.

ISBN 978-953-48685-0-8

Zagreb, 2019.

Sadržaj

Blizu — privrženost školi	8
RUJAN	
Povratak u klupe	14
LISTOPAD	
Neslana šala	24
STUDENI	
Lice ispod maske	30
PROSINAC	
Prašina u oku	37
SIJEČANJ	
Sličniji nego što mislimo	44
VELJAČA	
A što da radim?	51
OŽUJAK	
Sve je lako kad si mlad... ili kad se mlade ruke slože	58
TRAVANJ	
Ima li nade za nas?	65
SVIBANJ	
Kuda plovi ovaj brod?	74
LIPANJ	
Prazne baterije	81
Dodatak za ravnatelje Osobine, vještine i kompetencije stručnjaka za rad sa zajednicom — važnost timskog rada	86
Dodatak za učenike Preporuke za čitanje	92
Dodatak za razrednu nastavu Razvoj govora kao važan preduvjet školskog uspjeha	97
Iz recenzija	102
Evaluacijski upitnik	104

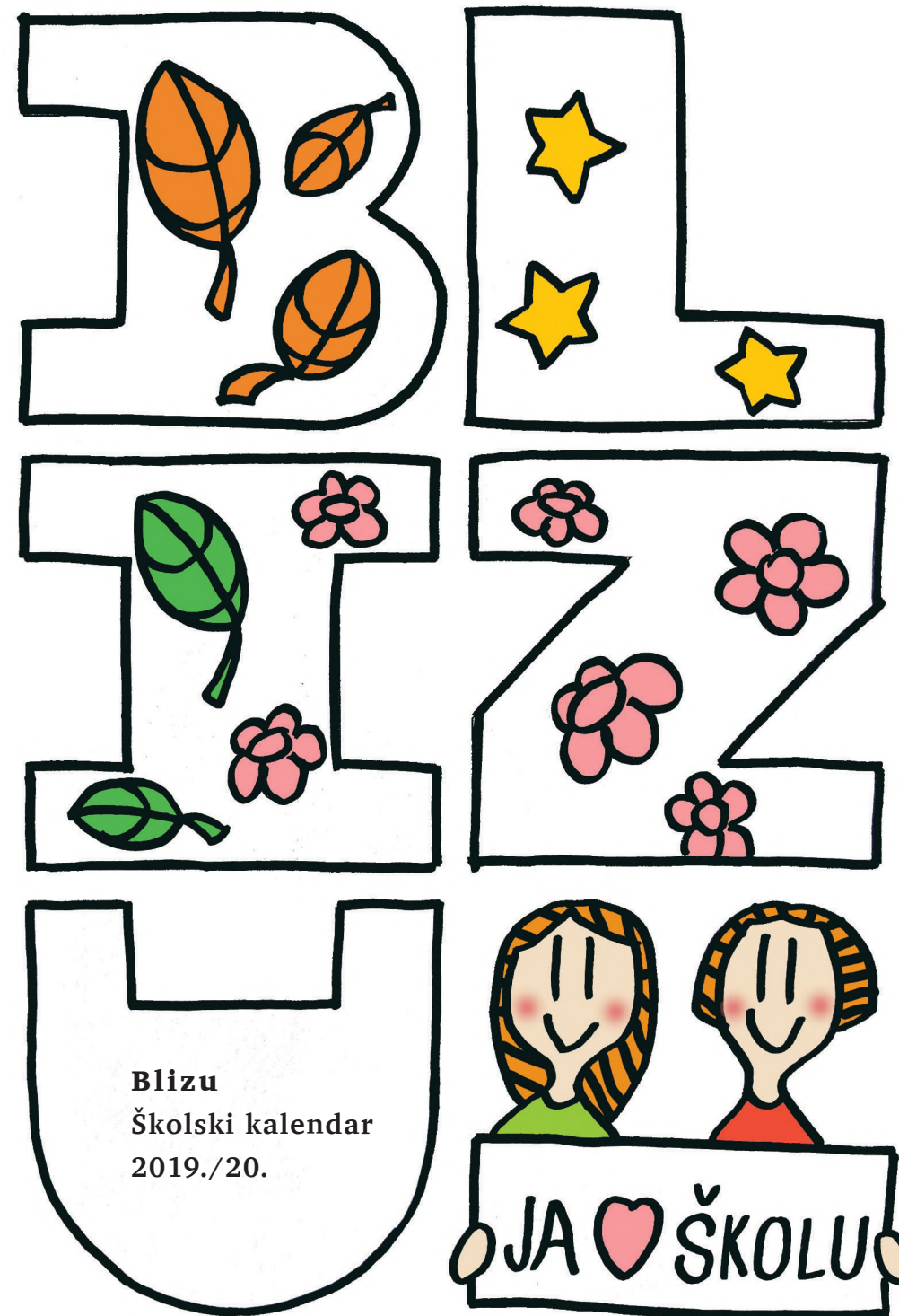

Ministarstvo
za demografiju,
obitelj, mlade
i socijalnu politiku

Ministarstvo
zdravstva

Grad Zagreb

Jelena Adamlje

Katarina Jelić

Nedjeljko Marković

2019.

RUJAN

P	U	S	Č	P	S	N
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

9. rujna — Početak školske godine
30. rujna — Početak Tjedna cjeloživotnog učenja

LISTOPAD

P	U	S	Č	P	S	N
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

8. listopada — Dan nezavisnosti RH

STUDENI

P	U	S	Č	P	S	N
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

1. studenoga — Dan svih svetih
15. studenoga — Početak Mjeseca borbe protiv ovisnosti

PROSINAC

P	U	S	Č	P	S	N
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

15. prosinca — Završetak Mjeseca borbe protiv ovisnosti
20. prosinca — Završetak prvog polugodišta
25. prosinca — Božić
26. prosinca — Blagdan Svetoga Stjepana

2020.

SIJEČANJ

P	U	S	Č	P	S	N
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

1. siječnja — Nova godina
6. siječnja — Sveta tri kralja

VELJAČA

P	U	S	Č	P	S	N
						1
						2
						3
						4
						5
						6
						7
						8
						9
						10
						11
						12
						13
						14
						15
						16
						17
						18
						19
						20
						21
						22
						23
						24
						25
						26
						27
						28
						29

OŽUJAK

P	U	S	Č	P	S	N
						1
						2
						3
						4
						5
						6
						7
						8
						9
						10
						11
						12
						13
						14
						15
						16
						17
						18
						19
						20
						21
						22
						23
						24
						25
						26
						27
						28
						29
						30
						31

TRAVANJ

P	U	S	Č	P	S	N
						1
						2
						3
						4
						5
						6
						7
						8
						9
						10
						11
						12
						13
						14
						15
						16
						17
						18
						19
						20
						21
						22
						23
						24
						25
						26
						27
						28
						29
						30

12. travnja — Uskrs
13. travnja — Uskrsni ponedjeljak

SVIBANJ

P	U	S	Č	P	S	N
						1
						2
						3
						4
						5
						6
						7
						8
						9
						10
						11
						12
						13
						14
						15
						16
						17
						18
						19
						20
						21
						22
						23
						24
						25
						26
						27
						28
						29
						30
						31

1. svibnja — Praznik rada
22. svibnja — Završetak školske godine za učenike završnih razreda srednjih škola

LIPANJ

P	U	S	Č	P	S	N
						1
						2
						3
						4
						5
						6
						7
						8
						9
						10
						11
						12
						13
						14
						15
						16
						17
						18
						19
						20
						21
						22
						23
						24
						25
						26
						27
						28
						29
						30

11. lipnja — Tijelovo
17. lipnja — Završetak školske godine
22. lipnja — Dan antifašističke borbe
25. lipnja — Dan državnosti RH

2019./20.

RUJAN

- 9. rujna
Početak školske godine
- 15. rujna
Međunarodni dan demokracije
- 21. rujna
Međunarodni dan mira
- 23. rujna
Međunarodni dan kulturne baštine i Dan europske baštine
- 26. rujna
Europski dan jezika
- 27. rujna
Svjetski dan turizma
- 30. rujna do 6. listopada
Tjedan cjeloživotnog učenja

LISTOPAD

- 1. listopada
Međunarodni dan starijih osoba
- 2. listopada
Međunarodni dan nenasilja
- 5. listopada
Svjetski dan učitelja
- 7. listopada
Svjetski dan stanovanja
(prvi ponedjeljak u listopadu)
- 8. listopada
Dan neovisnosti
- 10. listopada
Svjetski dan mentalnoga zdravlja
- 16. listopada
Svjetski dan hrane
- 17. listopada
Međunarodni dan borbe protiv siromaštva
- 24. listopada
Dan Ujedinjenih naroda
- 28. listopada
Međunarodni dan školskih knjižnica
(posljednji ponedjeljak u listopadu)
- 31. listopada
Svjetski dan štednje

STUDENI

- 1. studenoga
Blagdan Svih svetih
- 9. studenoga
Međunarodni dan borbe protiv fašizma, antisemitizma i ksenofobije
- 10. studenoga
Svjetski dan znanosti za mir i razvoj
- 13. studenoga
Svjetski dan ljubaznosti
- 15. studenoga
Prvi dan obilježavanja Mjeseca borbe protiv ovisnosti
- 16. studenoga
Međunarodni dan tolerancije

STUDENI

- 18. studenoga
Dan sjećanja na Vukovar 1991.
- 20. studenoga
Međunarodni dan dječjih prava
- 21. studenoga
Svjetski dan televizije

PROSINAC

- 2. prosinca
Međunarodni dan borbe protiv ropstva
- 3. prosinca
Međunarodni dan osoba s invaliditetom
- 5. prosinca
Međunarodni dan volontera
- 6. prosinca
Blagdan svetog Nikole, zaštitnika djece i pomoraca
- 9. prosinca
Međunarodni dan borbe protiv korupcije
- 10. prosinca
Dan ljudskih prava; Dan dodjele Nobelove nagrade
- 15. prosinca
Posljednji dan Mjeseca borbe protiv ovisnosti
- 18. prosinca
Međunarodni dan migranata
- 20. prosinca
Međunarodni dan solidarnosti; Završetak prvog polugodišta
- 25. prosinca
Božić
- 26. prosinca
Blagdan svetoga Stjepana
- 31. prosinca
Stara godina

SIJEČANJ

- 1. siječnja
Nova godina; Svjetski dan mira
- 4. siječnja
Svjetski dan Braillovog pisma
- 6. siječnja
Bogojavljenje ili Sveta tri kralja
- 10. siječnja
Svjetski dan smijeha
- 15. siječnja
Dan međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske
- 25. siječnja
Međunarodni dan vjerskih sloboda
(posljednja subota u siječnju)
- 27. siječnja
Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta

2020.

VELJAČA

- 4. veljače
Svjetski dan borbe protiv raka
- 11. veljače
Svjetski dan bolesnika; Međunarodni dan žena i djevojaka u znanosti
- 13. veljače
Svjetski dan radija
- 14. veljače
Sveti Valentin — Dan zaljubljenih
- 20. veljače
Svjetski dan socijalne pravde
- 21. veljače
Međunarodni dan materinskog jezika
- 26. veljače
Hrvatski dan liječnika

OŽUJAK 2020.

- 8. ožujka
Međunarodni dan žena
- 11. — 17. ožujka
Dani hrvatskog jezika; Svečana dodjela “Godišnje nagrade za novinarske radove koji promiču vrijednosti obrazovanja“ udruge Pragma
- 15. ožujka
Svjetski dan prava potrošača
- 19. ožujka
Dan očeva (u Hrvatskoj)
- 21. ožujka
Svjetski dan poezije; Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije
- 24. ožujka
Međunarodni dan prava na istinu o teškim kršenjima ljudskih prava i dostojanstva žrtava

TRAVNJA

- 1. travnja
Svjetski dan borbe protiv alkoholizma
- 2. travnja
Svjetski dan autizma; Međunarodni dan dječje knjige
- 7. travnja
Svjetski dan zdravlja
- 12. travnja
Uskrs
- 13. travnja
Uskrsni ponedjeljak
- 22. travnja
Dan planeta Zemlje
- 23. travnja
Svjetski dan knjige i autorskih prava
- 30. travnja
Dan pogibije Zrinskog i Frankopana

SVIBANJ

- 1. svibnja
Međunarodni praznik rada
- 3. svibnja
Svjetski dan slobode medija
- 9. svibnja
Dan Europe i Dan pobjede nad fašizmom u Europi; Svjetski dan pravedne trgovine
(druga subota u svibnju)
- 10. svibnja
Majčin dan (u Hrvatskoj)
(druga nedjelja u svibnju)
- 15. svibnja
Međunarodni dan obitelji
- 17. svibnja
Svjetski dan telekomunikacijskog i informacijskog društva
- 19. svibnja
Svjetski dan poduzetnica
- 22. svibnja
Završetak školske godine za učenike završnih razreda srednjih škola
- 30. svibnja
Dan Hrvatskoga sabora
- 31. svibnja
Blagdan Majke Božje od Kamenitih vrata i Dan grada Zagreba

LIPANJ

- 5. lipnja
Svjetski dan zaštite okoliša
- 7. lipnja
Dan hrvatske diplomacije
- 11. lipnja
Tijelovo
- 12. lipnja
Svjetski dan borbe protiv dječjega rada
- 17. lipnja
Završetak školske godine
- 20. lipnja
Svjetski dan izbjeglica
- 21. lipnja
Svjetski dan glazbe
- 22. lipnja
Dan antifašističke borbe
- 25. lipnja
Dan državnosti Republike Hrvatske
- 26. lipnja
Međunarodni dan borbe protiv zloporabe droga

BLIZU — privrženost školi

Vežanost za školu (*school bonding*) može se promatrati kroz različite oblike odnosa učenika sa školom, nastavnicima, kao i vrijednostima i normama koje škola promiče. Privrženost se opisuje kroz osjećaje koje pojedinac gaji za školu i nastavnike, tj. koliko mu je stalo do škole i odnosa koje u njoj ostvaruje. Predanost možemo shvatiti kao razinu spremnosti za ulaganje vremena i truda u aktivnosti koje proizlaze iz školskih odnosa i zahtjeva¹. Pojmu privrženosti bliski su pojmovi “školska klima“ i “školska uključenost“.

Privrženost školi povezana je s dobrom prilagodbom i zadovoljstvom životom, a ovisi i o brojnim čimbenicima kao što su dob, spol, razred, vrsta škole, roditeljska podrška, autonomija, uključenost u nastavu, učenje, školski uspjeh, razredna klima i sl. Istraživanja² pokazuju kako su mlađi učenici i djevojčice privrženiji školi. Podrška autonomiji i privrženost školi neizmjenno su važni u osjetljivom periodu adolescencije. Istraživanja³ o učenicima koji su slabo “privrženici“ školi pokazuju kako ti učenici svoj život u školi opisuju kao usamljen i izoliran te se osjećaju otuđenima iz školske zajednice. U toj dobi, mlada osoba prvi put o sebi razmišlja u terminima slobode, odgovornosti i efikasnosti. Uz ostale biološke promjene, to može dovesti do buntovništva i različitih emocionalnih problema. Percipirano nerazumijevanje od strane okoline, mlada osoba doživljava tražično i zato se često osjeća zbunjeno, nesigurno ili pesimistično.

¹ Roviš, D., Bezinović, P. (2011.). Vežanost za školu — analiza privrženosti školi i predanosti školskim obvezama kod srednjoškola. *Sociologija i prostor*, 49, 190 (2): 185—208.

² npr. Vrselja, I., Sučić, I. i Franc, R. (2009.). Rizična i antisocijalna ponašanja mladih adolescenata i privrženost školi. *Društvena istraživanja*, 18 (4—5), 793—762.

³ Mouton, G. S., Hawkins, J., McPherson, H. R., Copley, J. (1996.). School Attachment: Perspectives of Low—Attached High School Students. *Educational Psychology — EDUC PSYCHOL—UK*. 16, 297—304.; slično Bergin, C., Bergin, D. (2009). Attachment in the Classroom. *Educational Psychology Review* 21:141—170., Springer, SAD; <https://edsources.org/wp-content/uploads/old/ClassroomAttachment.pdf>.

Iz iskustva rada Pragmina savjetovaništa za mlade, poremećaji prilagodbe koji su učestali tijekom adolescencije mogu se očitovati u agresivnom ponašanju, tjeskobi i povučeniosti, nezainteresiranosti za učenje, ili kombinaciji svega navedenoga.

Adolescenti žele biti sve manje ovisni o roditeljima, traže autonomiju. Ne žele da ih roditelji kontroliraju, ali i dalje žele biti uključeni, to znači da su još uvijek privrženi roditeljima, samo ih više ne vide kao jedine autoritete u svom životu već traže i druga mišljenja. Žele samostalno birati aktivnosti i ponašanje, a nemogućnost ostvarivanja autonomije vodi ka frustraciji. Podršku samostalnosti mladi traže i od nastavnika i to na način da ih nastavnici potiču na samostalno rješavanje problema, da pregovaraju s njima, da im pružaju mogućnost izbora, ohrabruju istraživanje, budu strpljivi (posebno) kod pogrešaka, zauzimaju njihovu perspektivu, ohrabruju inicijativu i poduzetnost.

Od mladenačkog egocentrizma — usmjerenosti na sebe — ne možemo pobjeći, stoga ga je bolje usmjeravati. Na taj način potičemo intrinzičnu (unutarnju) motivaciju kojoj je cilj samoostvarivanje, dobri odnosi s drugima, osjećaj osobnog zadovoljstva i doprinos zajednici. Nasuprot tome, mladi koji su ekstrinzično motivirani teže izvanjskim nagradama, kao što su novac, uspjeh i moć, jer misle da će im to nadoknaditi pasivnost uslijed gubitka autonomije. Nastavnici i roditelji koji potiču autonomiju ne kažnjavaju i ne brane, nego pružaju informacije djeci i potiču kritičko mišljenje. Takva djeca slijede svoje interese, razumiju važnost društvenih vrijednosti i normi, imaju manje problema u ponašanju i učenju, rjeđe konzumiraju sredstva ovisnosti, dulje ostaju u sustavu formalnog obrazovanja te imaju bolje mentalno zdravlje.

Zašto je mladima posebno važna privrženost?

Potreba za pripadanjem jedna je od temeljnih psiholoških potreba većine ljudi. Jednostavno rečeno, želimo se osjećati dobro u nekoj grupi, biti povezani, dio nečega, davati i primati toplinu i

brigu. U školi težimo prihvaćanju od strane nastavnika i vršnjaka, s time da te dvije grupe često imaju različite kriterije prema kojima nekoga mogu prihvatiti (ili ne). Nastavnici često daju prednost znanju, ocjenama i vladanju, dok kod vršnjaka kriteriji variraju s obzirom na vrstu škole, razred i širi društveni kontekst. Iz privrženosti prema školi razvit će se emocije i predanost prema školi — spremnost ulaganja vremena i truda u školske obaveze. Uključenost u školske aktivnosti treba biti poticana od strane nastavnika i ona je gotovo uvijek odraz odnosa škole i nastavnika prema učenicima. O tome će ovisiti pozitivan stav prema obrazovanju općenito, školski uspjeh, ali i privrženost.

Koji su sve čimbenici povezani s razvojem vezanosti za školu?⁴

1. Poticajnost škole
(koja područja razvoja škola potiče)
2. Pohvaljivanje i podrška
(prima li učenik povratne informacije i poticaje)
3. Uključenost u nastavu i učenje
(aktivno učenje uz poticaj odraslih)
4. Školska pravila i dodatne aktivnosti
(dosljednost u pravilima te izbor izvannastavnih aktivnosti)
5. Strah od škole
(od nastavnika, ispitivanja, roditelja ili općenito neuspjeha)
6. Osjećaj nekompetentnosti za školu
(nerazumijevanje gradiva, obeshrabrenost, nisko školsko ili opće samopouzdanje)
7. Iskustva fizičkog i drugih oblika nasilja u školi
(nasilje znatno utječe na iskustvo obrazovanja u cjelini).

⁴ Roviš, D., Bezinović, P. (2011.). Vezanost za školu — analiza privrženosti školi i predanosti školskim obvezama kod srednjoškolaca. *Sociologija i prostor*, 49, 190 (2): 185—208.

Zašto su nam škole važne?

Škola postiže svoju svrhu oblikovanjem zrele osobnosti svojih učenika. Osim temeljnih znanja, zadatak je škole kao ustanove usmjeriti se na razvoj emocionalnih i socijalnih vještina, kognitivnih sposobnosti, kritičkog mišljenja i usvajanje društvenih (ili barem školskih) normi i vrijednosti; promovirati prijateljsko i suradničko ozračje, pripremati učenike na život poslije škole — profesionalni, obiteljski, društveni. Znanje je lako steći tijekom života; zdravu (zrelu) osobnost malo teže. Mladi ne žele od nas samo da ih “pustimo na miru“, iako to verbalno često iskazuju. Naprotiv, ako im ne pružimo smisao i usmjeravanje, mogu se zatvoriti u sebe, povoditi se za problematičnim skupinama vršnjaka, postati pesimistični i nespremni na odgovornost. Oni i dalje žele pripadati, stoga je važno tko će ih u toj potrazi prihvatiti. Izbjegavanjem odgojne uloge, mladima uskraćujemo smisao koji treba prethoditi slobodi izbora. Učenje se ne odvija samo usvajanjem informacija, već je važno i vlastito iskustvo truda, suradnje, upornosti i discipline. Privrženost školi pomaže djeci i mladima razviti pozitivne ljudske osobine i taj postupak unutar školske zajednice počiva prije svega na suradnji ravnatelja, nastavnika i stručnih suradnika, na njihovim stručnim znanjima, ali i na osobnom kontaktu s učenicima i njihovim roditeljima. Da bismo odgajali, nužno moramo ostaviti dio sebe drugome. Na taj način pomažemo mladima da uspješno savladaju krizu adolescencije i nesigurnost te steknu vrline zrelosti, predanosti i nesebičnosti.

Kako je zamišljen sedmi školski kalendar Pragme “Blizu“?

Publikacija udruge Pragma “Blizu“ u središte stavlja koncept “privrženost“ koji je, kako smo vidjeli, snažan zaštitni čimbenik mentalnog zdravlja mladih⁵ i može nas uputiti u potragu za kvalitetnom školskom klimom i osjećajem pripadanja školskoj zajednici. Ovogodišnji školski kalendar Pragme pisan je kao priručnik: svaki mjesec,

⁵ Slično: Vrselja, I., Sučić, I., Franc, R. (2009.). Rizična i antisocijalna ponašanja mladih adolescenata i privrženost školi. *Društvena istraživanja*, 18 (4—5), 793—762.

prateći školsku godinu od rujna do lipnja, definira ciljeve i predmetna područja na koja se odnose uvodni tekst i prijedlog aktivnosti za taj mjesec; Uvodni tekst, kroz životne situacije naših mladih junaka Borne i Lane, služi kao priprema učenika za aktivnosti koje se predlažu u nastavku, a zaključno se daje i prijedlog aktivnosti na razini školske zajednice. Svaki mjesec sadrži prijedloge filmova koji se tiču teme mjeseca. Na kraju priručnika nalazi se nekoliko dodataka: za ravnatelje o timskom radu; za učenike i roditelje o prijedlozima za čitanje; za razrednu nastavu o razvoju govora i njegovoj važnosti za obrazovanje. Priručnik završava evaluacijskim upitnikom i uvidom u recenzentska mišljenja hrvatskih stručnjaka — znanstvenika i praktičara.

Uz preporuke za gledanje određenih filmova, navedene su i oznake za rangiranje filmova prema sustavu Američke filmske asocijacije (MPAA) koji se koristi u Sjedinjenim Američkim Državama kako bi se odredilo je li sadržaj filma prigodan za pojedinu dob publike (npr. PG — *Parental Guidance Suggested* znači da se preporučuje prisutnost roditelja jer materijal možda nije prigodan za djecu), kao i oznake organizacije *Common Sense*. <https://www.common sense media.org>

Savjetujemo vam da pročitate upozorenja vezana za pojedine serije, filmove ili crtane filmove.

Vaše nam mišljenje pomaže u procjeni učinkovitosti priručnika te prilagođavanju i unaprjeđenju sadržaja prema prijedlozima učenika, nastavnika, ravnatelja i stručnih suradnika.

Ispunjeni evaluacijski upitnik (koji se nalazi na završetku publikacije) možete ispuniti, izrezati i poslati poštom, fotografirati i fotografiju poslati e-poštom na pragma@udruga-pragma.hr ili faksom na broj 01 7789 951.

Svi dosadašnji školski kalendar, kao i druge Pragmine publikacije, nalaze se na mrežnoj stranici www.udruga-pragma.hr.

Cilj

— vježbati kritičko razmišljanje, analizirati vlastiti rad i rad grupe; steći uvid u slabosti i jakosti te donošenje ciljeva i mjera za poboljšanje rada razredne zajednice.

Predmetno područje

— sat razredne zajednice.

Borna je bio zadovoljan kako je proveo ljeto: dva tjedna mora, gdje je bila i njegova poznata ekipa; beskrajno igranje odbojke na pijesku, *picigina*, a onda priče, smijeh, veselje do kasnih sati. Ostatak ljeta proveo je u svome mjestu, družeći se s *frendovima* iz susjedstva od kojih tek nekoliko njih pohađa njegov razred. Opet: puno košarke, priče, planova za budućnost...

Jučer se podsjetio na činjenicu da uskoro počinje škola. Inače nije volio taj osjećaj. Volio je slobodu ljeta, bez pritiska profesora, roditelja, stalnog osjećaja da još nešto mora ispravljati od ocjena, pojedinih učenika iz razreda koji ga živciraju.

No, jučer je osjećaj bio drugačiji. Sreo je Saru iz razreda. S njom se inače nije družio, bila je previše *“štreberica“* za njegov ukus, i prilično suzdržana, pa nije nikada znao kako s njome razgovarati. I jučer je razgovor započeo s nelagodom, ispitujući je kako je proveo ljeta. Iznenadilo ga je da je Sara pohađala ljetnu školu engleskog jezika u Americi. Nije mislio da bi se ona odvažila na takvo što. Govorila je s velikim entuzijazmom o tom iskustvu, kako je nastava bila zanimljiva, jako interaktivna. A i ljudi su bili odlični, iz cijeloga svijeta, toliko zanimljivi da je odlučila s njima ostati u kontaktu i neke posjetiti prvom prilikom. Kako je razgovor odmicao, sve su više razgovarali o povratku u školske klupe, o razredu, o nekim is-

kustvima iz prošle školske godine, o zanimljivom novom nastavniku iz geografije koji zna obraditi gradivo na kreativan način bez da nužno slijedi suhoparni tekst iz knjige, o strogom nastavniku biologije koji drži svoj predmet “najvažnijim“, o autoritetu nastavnika hrvatskog jezika koji na iznenađujući način uspijeva natjerati i najljenije učenike da nešto nauče.

Borna nije mislio da Sara i on imaju toliko sličnih stavova. Počeo je mijenjati sliku o njoj. Osjetio je i dašak zavisti zbog iskustva ljetne škole o kojoj je govorila s tolikim žarom. A onda je razmišljao o razredu i nastavnicima: iako se u svome razredu osjećao “ok“, nije bio previše vezan za njega, za nastavnike, za školu. Imao je osjećaj da se u razredu uzimaju “zdravo za gotovo“. Škola mu se činila u redu, bilo je stvarno puno dobrih i zanimljivih nastavnika, zabavnih trenutaka, lekcija koje će pamtili. Ali, nekako je postajalo “uhodano“, “ustajalo“. Mislio je, kako bi možda svi mogli puno više dobivati iz iskustva škole, kada bi samo uspjeli razgovarati o tome — što nedostaje, što bi moglo biti bolje, kakav oblik nastave priželjkuju i učenici i nastavnici. Možda bi kroz takvu raspravu mogli dodatno oživjeti atmosferu, uvesti neke promjene i svakako se osjećati povezanijima u razredu. Zašto ne bi svi pokušali biti sretniji iskustvom škole? Maštajući o tome, počeo je osjećati čudno oduševljenje naspram novog početka nastave.

Preporuke za gledanje

Mary Poppins Returns (2018.) PG

The Sound Of Music (1969.) G

Monsters University (2013.) G

Imajte na umu!

Uključenje osoba u procese odlučivanja, upravljanja i vrednovanja aktivnosti, rada ustanove ili zajednice pruža osjećaj uvažnosti, moći i odgovornosti. Ono povećava njihovu unutarnju motivaciju za sudjelovanjem u procesima i bolju učinkovitost u radu.

1. Provedite evaluaciju rada na razini vaše razredne zajednice. Evaluaciju možete ponoviti i na kraju školske godine. Objasnite učenicima kako je cilj evaluacije potaknuti iskrenu komunikaciju u razredu, o onome s čime su učenici (i vi kao nastavnik) zadovoljni u funkcioniranju škole i razreda, s čime nisu zadovoljni te što bi moglo biti drukčije. Zato su evaluacije anonimne. Za one koji su ove školske godine u novoj školskoj/razrednoj sredini, evaluaciju provedite nakon nekoliko mjeseci nastave.
2. Nakon obrađenih evaluacija, povedite raspravu na idućem satu. Budite slobodni iznijeti učenicima i svoje odgovore na pitanja iz upitnika te pokušajte zajedno donijeti odluke o kakvoj promjeni. Iz rasprave možete iznjedrati dogovor oko nekog zajedničkog razrednog pravila za ovu školsku godinu, potaknuti učenike da donesu odluku što pojedinačno mogu učiniti da im na nastavi bude bolje (dajući i vlastiti primjer, npr. više razgovarati s učenicima kako biste ih bolje osobno upoznali), dogovoriti teme o kojima učenici žele čuti više, u suradnji sa stručnom službom škole ili s vanjskim suradnicima — udrugama, institucijama, poduzetnicima, obrtnicima i sl. — ili pokrenuti neki razredni projekt (ekološki, humanitarni i sl. ili projekt usmjeren poboljšanju odnosa u razredu). Rezultate evaluacije predstavite i drugim nastavnicima te nastojte uvažiti prijedloge učenika u budućem radu, kao što ćete i učenike potaknuti da oni uvažavaju i vaše prijedloge koje ćete iznijeti.

3. Možete dogovoriti praćenje ostvarenih promjena kroz (kraće, pismene ili usmene) mjesečne evaluacije na kojima će učenici analizirati kako su zadovoljni procesima na razini razreda i škole.
4. Evaluaciju možete provesti i s roditeljima na roditeljskom sastanku i predstaviti im rezultate učeničkih evaluacija.

Prijedlog upitnika za niže razrede osnovne škole**1. Koliko si sretan/sretna u svome razredu?**

(zaokruži)

jako nesretan**nesretan****niti sretan niti nesretan****sretan****jako sretan****2. Koliko se često osjećaš u razredu:**

(možeš zaokružiti više odgovora)

tužno	rijetko	ponekad	često
veselo	rijetko	ponekad	često
smireno	rijetko	ponekad	često
ljuto	rijetko	ponekad	često
nervozno	rijetko	ponekad	često
prestrašeno	rijetko	ponekad	često
zabrinuto	rijetko	ponekad	često
dosadno	rijetko	ponekad	često
prihvaćeno	rijetko	ponekad	često
usamljeno	rijetko	ponekad	često
voljeno	rijetko	ponekad	često
napadnuto	rijetko	ponekad	često

3. **Kako se najčešće osjećaš u razredu?**
(obrazloži zašto)
4. **Što voliš u svome razredu?**
(navedi barem tri stvari)
5. **Što ne voliš u svome razredu?**
6. **Tvoj prijedlog jednog ponašanja za koje bi volio/voljela da ga se svi pridržavaju u razredu (i školi):**
7. **Koji način rada ti se najviše sviđa na nastavi?**
(možeš zaokružiti više odgovora)
 - a) **kada radim sam/a**
 - b) **kada radimo u grupi**
 - c) **kada svi zajedno raspravljamo s učiteljem/icom**
 - d) **kada učitelj/ica proziva učenike za odgovor**
 - e) **drugo:**
8. **Što ti se sviđa u ponašanju učitelja/ice?**
9. **Što ti se ne sviđa u ponašanju učitelja/ice?**
10. **Ima li nešto što bi htio/htjela promijeniti u svojoj školi, razredu...?**
11. **Kako si zadovoljan/a sobom u odnosu s vršnjacima i u odnosu s učiteljem/icom?**

Prijedlog upitnika za više razrede osnovne škole / srednju školu

1. **Koliko si zadovoljan/na svojim razredom?**
(raspon ocjena od 1 do 5 u kojem su ocjene:
1 — nimalo nisam zadovoljan/na; 5 — jako sam zadovoljan/na)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---
2. **Koliko se često osjećaš u razredu:**
(možeš zaokružiti više odgovora)

tužno	rijetko	ponekad	često
veselo	rijetko	ponekad	često
smireno	rijetko	ponekad	često
ljuto	rijetko	ponekad	često
nervozno	rijetko	ponekad	često
prestrašeno	rijetko	ponekad	često
zabrinuto	rijetko	ponekad	često
dosadno	rijetko	ponekad	često
prihvaćeno	rijetko	ponekad	često
usamljeno	rijetko	ponekad	često
voljeno	rijetko	ponekad	često
napadnuto	rijetko	ponekad	često
3. **Kako se najčešće osjećaš u razredu?**
(obrazloži zašto)
4. **Što voliš u svome razredu?**
(navedi barem tri stvari)
5. **Što ne voliš u svome razredu?**

6. Tvoj prijedlog jednog ponašanja za koje bi volio/voljela da ga se svi pridržavaju u razredu (i školi):
7. Što ti se sviđa u ponašanju nastavnika?
8. Što ti se ne sviđa u ponašanju nastavnika?
9. Kakav oblik nastave osjećaš da ti odgovara?
(možeš zaokružiti više odgovora)
 - a) individualni zadaci
(referati, izvještaji, prezentacije...)
 - b) rad u grupama
 - c) razredna rasprava
 - d) predavanje
 - e) upotreba drugih metoda u radu
(video materijala, korištenje tehnologije na satu, crtanje, izrađivanje predmeta...)
10. Navedi primjer nastavnog sata koji ti se dosad jako svidio i zašto (zbog načina obrade sadržaja, pristupa nastavnika...).
11. Što ti se sviđa u pristupu nastavnika?
12. Što ti se ne sviđa u pristupu nastavnika?
13. Kakvim sebe procjenjuješ na nastavi?
 - u odnosu na kolege
 - u odnosu na profesore
 - u odnosu na nastavu

14. Postoji li neka tema, izvan redovnog nastavnog gradiva, o kojoj bi volio/voljela više čuti, raspraviti na satu razrednika (npr. u području komunikacije, prijateljskih odnosa, poslovnog svijeta, volontiranja...)?
15. U kojem obliku bi volio/voljela obraditi takve teme (npr. kroz radionicu, predavanje vanjskog stručnjaka, gledanje edukativnog filma...)?
15. Da si ti razrednik/ica, kako bi vodio/la svoj razred (o čemu biste razgovarali, što biste pričali, kako bi izgledao tvoj razred)?

Dodatno na razini školske zajednice

Organizirajte evaluaciju (vrednovanje) na razini škole (tijekom školske godine ili pri njezinu kraju), u kojoj bi sudjelovali nastavnici i drugi zaposlenici škole; učenici i roditelji; te vanjski dionici (dionici su svi koji imaju direktne ili indirektne veze sa školom: centri za socijalnu skrb, liječnici obiteljske i školske medicine, udruge, zaklade, predstavnici lokalne zajednice — mjesnih odbora, općine, grada ili županije, župna crkva, lokalne kulturne i odgojne institucije, dobavljači, značajne osobe iz zajednice...).

Pitajte ih čime su zadovoljni u školskoj zajednici, što bi voljeli da bude bolje i gdje sebe vide kao nositelja promjena. Upoznajte ih s ustrojem škole i njezinim zakonskim i stručnim okvirima kako bi bolje upoznali vaše područje djelovanja. Upoznajte ih međusobno, ali i s ključnim institucijama i osobama u zajednici te im zahvalite na podršci koju pružaju vašoj školi. Otkrijte u čemu škola može bolje funkcionirati, ali i na što se ponosite kao škola!

Takva događanja mogu biti prilika za npr. prikazivanje video ili radijskih uradaka učenika škole; prezentiranje rezultata projekata u koje su uključeni zaposlenici škole i zajedničko planiranje novih projekata; prikaz rada partnerskih udruga i njihovih usluga za učenike škole; dodjeljivanje zahvalnica donatorima i roditeljima uključenim u vijeće roditelja i sl.

Evaluaciju pokušajte provoditi redovito, jednom godišnje te je koristite u planiranju školskih i izvanškolskih aktivnosti za naredno razdoblje.

LISTOPAD '19. Neslana šala

Cilj

— upoznati učenike s vrstama nasilja i kako se od njega zaštititi; upoznati učenike s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*; jačanje empatije i prosocijalnog ponašanja.

Predmetno područje

— sat razredne zajednice, etika/vjeronauk, psihologija, sociologija, priroda i društvo.

Međupredmetna tema: građanski odgoj i obrazovanje.

Lana se osjećala tužno, ali i ljutito. Neki su se učenici iz njenog razreda baš grozno ponijeli! “Tako ne bi trebalo biti u ljudskim odnosima!“, razmišljala je prisjetivši se cijele situacije: do kraja prvog polugodišta, najveći dio razreda se već dobro “skompa” i zabavljao. No, Ivan i Marin bili su tiši, nisu pretjerano izlazili, nisu toliko pratili trendove odijevanja, bili su skromnijih novčanih mogućnosti i družili su se uglavnom međusobno. Na jednom su satu neke djevojke i dečki iz razreda dobili ideju pristupiti im i porazgovarati s njima. Ivan i Marin su, čini se, bili sretni, iako im je bilo pomalo neugodno. Ipak, jednog su dana nakon nastave čak pristali otići na piće s tom *ekipom*. Razgovarali su o svemu, o osobnim interesima, o budućnosti... ali i o tome zašto se dečki pomalo isključuju iz razreda. Ivan i Marin su, uz negodovanje, priznali da im je nekada teško zato što misle da nemaju puno zajedničkih tema za razgovor i jer osjećaju da ih dio razreda promatra “s visoka“. Ostali su ih uvjerali u suprotno i iskazivali želju da se više druže. Ivan i Marin ubrzo su se počeli osjećati prihvaćenima u razredu. No, na kraju je sve to bila namještaljka kako bi se učenici dobro našalili s Ivanom i Marinom: na grupi jedne društvene mreže, u koju Ivan i Marin nisu

bili uključeni, zbijale su se šale na njihov račun — komentirao se njihov izgled i ono što su obojica u povjerenju iznosili o sebi, objavljivale su se potajno snimljene video snimke o njima, ismijavale su se neke njihove izjave...

Lana, kojoj je cijelo vrijeme nešto bilo sumnjivo, jednoga je dana vidjela učenike kako, svatko na svom mobitelu, gledaju poruke i smiju se na račun one dvojice. Brzo je shvatila što se događa i pozvala na stranu Mateja, učenika koji nije sudjelovao u toj “igri“, ali je pasivno pratio cijelu priču. Znala je da ga može nagovoriti da joj pokaže poruke, što je i učinio. Rekao joj je kako učenici namjeravaju Ivana i Marina uskoro osramotiti i otkriti im cijelu namještaljku. Lana je dugo razmišljala što učiniti. Pokazati poruke Ivanu i Marinu, porazgovarati s učenicima koji su pokrenuli “neslanu šalu“ ili se povjeriti nekome odraslome? Odlučila je posavjetovati se s razrednicom i psihologinjom škole koje su, u dogovoru s ravnateljem, odlučile pomoći. Lani su poručile da je dobro učinila što im se povjerala jer će škola poduzeti sve mjere kojima će se nastojati prekinuti nasilje i raditi na problemu kako bi se spriječilo da se nešto slično ponovi.

Lana je znala da to neće biti lako, da će sada situacija u razredu biti napeta (na kraju, sebe je izložila mogućim napadima!) ali je odlučila, zajedno s još nekoliko svojih prijatelja, pomoći Ivanu i Marinu da prebrode ovo razdoblje tako što će im nastojati biti prava prijateljica.

Preporuke za gledanje

Freedom Writers (2006.) PG 13+

Cyberbully (2011.) PG 13+

LISTOPAD '19. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Igranje uloga može u većoj mjeri potaknuti učenike na uživanje u realnu situaciju i suosjećanje te na razvijanje stavova i donošenje odluka temeljenih na "proživljenome", za razliku od općenite rasprave o tome što treba poduzeti u slučaju nasilja.

Nakon ispričane uvodne priče:

1. Podijelite učenicima uloge iz priče (Lana, Ivan, Marin, učenici koji su se s njima našalili, razrednica, ravnatelj, psihologinja; te dodajte i uloge njihovih roditelja).

2. Neka učenici odglume čitavu situaciju opisanu u priči. Neka svatko kaže kako se osjeća u svojoj ulozi, kako razmišlja o sebi, kako o drugima.

3. Kraj priče može biti višestruki, loš ili dobar.

Možete izabrati više načina osmišljavanja kraja:

— učenici sami smišljaju zajednički kraj, u grupama, a potom se usporede različiti scenariji i izabere onaj najpovoljniji kao idealno rješenje situacije, prema mišljenju razreda;

— možete, po principu *Oluje ideja (Oluje mozgova)*⁶, prikupiti mišljenja učenika o tome što bi oni poduzeli da su razrednici, stručni suradnici škole ili ravnatelji škole i kojim redoslijedom; pritom ih možete odmah pitati za moguće posljedice njihova postupka (npr. ako prvo razgovaraju s Ivanom i Marinom ili s učenicima koji su pokrenuli nasilje), što se može dogoditi sljedeće

⁶ Organizacija *Oluje mozgova*, pristupljeno 25. lipnja 2019. godine na mrežnoj stranici: <http://mudrac.ffzg.hr/~gkisceck/govornistvo%20za%20nastavnike/brainstorm/oluja%20mozgova.doc>

i kako će se pojedini likovi osjećati i ponašati nakon tog postupka (u cilju da učenici promisle je li takav postupak najbolji mogući).

4. Upoznajte učenike s *Protokolom o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*⁷ i još jednom provjerite jeste li postupili, odnosno završili priču sukladno propisanome po svim točkama koje se odnose na odgojno–obrazovnu ustanovu.

5. Posebno povedite raspravu ili strukturiranu debatu o tome kako bi se učenici osjećali u slučaju da znaju za neko nasilje i pitaju se trebaju li "cinkati" nasilnike. Bi li se bojali za sebe, za svoj ugled u razredu/školi ili bi se s time mogli nositi. Neka učenici kažu što više argumenata za prijavljivanje i protiv prijavljivanja nasilja, a vi kao nastavnik svoje argumente izložite na kraju, ohrabrujući učenike da se u nedoumici osjećaju potaknutima na razgovor sa školskim stručnjacima i roditeljima.

⁷ *Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima*, pristupljeno 2. lipnja 2019. godine na mrežnoj stranici: https://www.azoo.hr/images/AZOO/Ravnatelj/RM/Protokol_o_postupanju_u_slucaju_nasilja_medu_djecom_i_mladimaVRH_2004.doc

Dodatno na razini školske zajednice

Učenik koji osjeća da je u školskoj sredini siguran i zaštićen, lakše će raditi na ostvarenju svojih potencijala. Osigurajte da svi nastavnici znaju kako postupati u slučaju saznanja o nasilju u školi i da s time upoznaju i učenike. Organizirajte, na razini učiteljskog/nastavničkog vijeća, radionicu na kojoj će nastavnici kroz primjere poput priče koju predlažemo, razmišljati o ispravnom rješenju različitih situacija nasilja, sukladno Protokolu te drugim zakonskim odredbama, akcijskim planovima ili strategijama.

Raspravljajte sa stručnim suradnicima i nastavnicima o kvaliteti suradnje škole s organizacijama u zajednici: centrom za socijalnu skrb, policijom, udrugama, zdravstvenim ustanovama i drugima koji svojim uslugama pomažu adekvatno odgovoriti na određene potrebe učenika, roditelja i škole.

Kako možete unaprijediti tu suradnju?

STUDENI '19. Lice ispod maske

Cilj

— jačanje samopouzdanja, pozitivne slike o sebi i osjećaja pripadnosti razrednoj zajednici.

Predmetno područje

— likovna kultura/umjetnost, psihologija, sociologija, sat razredne zajednice.

Međupredmetna tema: osobni i socijalni razvoj.

Filip ide Lani na živce, uvijek ima nekakav ciničan pogled ili komentar. Djeluje pomalo mračno. Ne govori o sebi, nema prijatelja u razredu, tek nekoliko učenika s kojima se ponekad „glupira“; sam sjedi u klupi, a pod odmorom se povremeno druži s nekim starijim učenicima iz škole ili samo stavi slušalice na uši i tipka po mobitelu. Nastojala je ne obraćati pažnju na njega, kao ni na onu grupu cura koje djeluju kao da ih jedino zanima češljanje kose i dobar *selfie*. Osjećala je da gledaju na ostale, „obične“ cure kao da manje vrijede jer nisu svaki dan „*skockane*“. Ipak, negdje u pozadini, to ju je sve mučilo. Posebno od prošlog tjedna, kada ju je nastavnica iz hrvatskog jezika premjestila i rekla joj da će do kraja polugodišta sjediti pokraj Filipa jer je u zadnjoj klupi previše brbljala s Mirtom.

“Tonako bi Filipu dobro došla tvoja pomoć oko nekih predmeta“, dobacila je nastavnica. Lana se pobunila protiv te odluke, ali su prevladali argumenti (i moć) nastavnice.

Lanu je premještaj potaknuo na razmišljanje o tome kako baš nisu ujedinjen razred. Nekako su se podijelili u grupe koje se ponekad ispremijavaju s drugim grupama, no rijetke su prilike kada se svi zajedno druže. “Blago mojoj sestri, njezin je razred toliko složan, da se i tijekom ljeta svi međusobno druže! Zašto ja nisam u takvom

razredu?“, mislila je Lana koja je bila jako društvena i ustvari joj je bilo žao što se pojedinci izdvajaju ili sukobljavaju s drugima.

Iz razmišljanja je prekinu Filipov udarac laktom. Već je spremala ljutiti odgovor, ali ju je Filip preduhitrio: “Nisi li ti trebala ranije otići sa sata? Rekla si profi da moraš ići u 12!“. Lana je shvatila da skoro kasni na trening pripreme za natjecanje iz odbojke. Zbunjeno je pospremila torbu, promrmljala zahvalu Filipu i odjurila prema vratima. Shvatila je da ju je više od njezine zaboravnosti i smetenosti, zbunila Filipova pažljivost!

Na idućem satu na kojem su sjedili zajedno, Filip je opet djelovao “mračno“. Nije pratio nastavu, samo je nešto švrljao u bilježnici, skrivajući je od Lane. Kada je zazvonilo, ustala je prije nego je Filip uspio sklopiti bilježnicu i primijetila vrlo maštovit crtež grafita. Rekla mu je kako joj se grafit jako sviđa (učinilo joj se da se Filip pritom blago zacrvenio) i započela ga je ispitivati o tome. Samo je dobacio kako je to duga priča i kako sada mora ići. Lana je u tom trenutku uvidjela da Filip nije samo ono što pokazuje u školi, već je prvenstveno ono što skriva od drugih. To ju je zaintrigiralo. Osjećala je da bi s njime mogla uspostaviti bolji odnos, ali polako — Filip nije tip koji se lako otvara!

Tako je Lana s vremenom saznala kako se Filip s grafitima upoznao dok se družio s bratovom *ekipom* u kvartu; kako Filip obožava ekstremne sportove; kako je rano ostao bez oca, a majka je uvijek morala raditi dva posla, tako da su on i brat praktički odrastali “na ulici“... Kako ga je upoznavala, počela je primjećivati njegove pozitivne osobine koje u razredu nije pokazivao — duhovitost, zrelost u razmišljanju, odlučnost u stavovima, iskrenost, povjerljivost.

Na jednoj su radionici o komunikaciji, učenici morali predstavljati svoga kolegu s kojim sjede. Kada je Lana predstavila Filipa, neki su se podsmjehivali njenom opisu, misleći da Lana izmišlja zbog svoje dobronamjernosti. Filip je opet bio crven kao rak, ali sretan. Dok je pak Filip predstavljao Lanu, nastao je muk, svakog je

zanimalo što će taj tajnoviti dečko reći. Filip je rekao kako je Lana dobrog srca, lijepo sluša, prihvaća druge onakvima kakvi jesu, pomaže drugima (ponudila se da mu pokaže gradivo iz kemije); Jako je cijeni kao osobu. Lana se osjećala raznježeno, ne samo zbog komplimenata — već i zbog spoznaje da je prvi korak u rušenju zidova među osobama onaj koji prvo ruši vlastite ograde.

Preporuke za gledanje

The Blind Side (2009.) PG 13+

The Secret Garden (1993.) 9+

STUDENI '19. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Učenici koji se izdvajaju, izoliraju ili se osjećaju odbačenima u razredu, obično žele upravo suprotno – da se osjete prihvaćenima. Timski rad u stvaranju nečeg zajedničkog, pozitivno vrednovanje drugih i osjećaj doprinosa razredu mogu ih potaknuti otvoriti se školskoj zajednici.

Kažite učenicima kako su sigurno vješti u objavljivanju svojih slika, misli i priča na društvenim mrežama, ali će sada vježbati zajedničko “objavljivanje“ slika i teksta i izraditi “razredni časopis“. Časopis će se sastojati od nekoliko većih plakata koji će biti izvješeni u njihovom razredu. Ako je moguće, sudjelovanje u aktivnosti ocijenite (npr. ocjenom zalaganja) ili drukčije nagradite.

1. Najprije neka učenici zajedno izaberu naziv časopisa (koji ujedno opisuje njihov razred).
2. Podijelite učenike u nekoliko skupina, npr. po abecednome redu u imeniku. Ukoliko ima onih učenika koji radije rade sami, možete njih grupirati zajedno, iako će svatko raditi na svome zadatku.
3. Svaka skupina dobiva svoj zadatak — kreirati pojedini dio časopisa (dio zadataka možete ostaviti za domaću zadaću ili časopis raditi kroz dva školska sata s odmakom). Pritom ih potaknite da svatko pruži svoj doprinos.

Prijedlozi elemenata časopisa:

— “**naslovna stranica**“ koja sadržava: kreativno oslikan naziv časopisa, naslovnu sliku, više manjih slika i nekoliko glavnih poruka koje časopis (razred) želi poručiti čitateljima (svijetu);

- **“riječ urednika“** u kojoj se kratko predstavi razred, razrednik, škola
- **rubrika s osobnim profilom učenika:** prikupiti fotografije svakog učenika i uz pojedinu fotografiju navesti i opisati “specijalnost“ tog učenika (npr. stručnjak za nasmijavanje razreda, stručnjak za uspostavljanje reda u razredu, stručnjak za domaće zadaće, nogometni stručnjak...) — navoditi samo pozitivne značajke!
- **“pitaj razrednika“** — rubrika sa savjetima; osmisliti pitanja za razrednika, tražeći savjete za izmišljene ili stvarne situacije u razredu. Razrednik izabire nekoliko njih i piše svoj odgovor (u pitanjima možda otkrijete nešto što učenike muči, a da to do sada niste znali)
- **izabрати nekoliko fotografija** (razreda ili iz drugih časopisa) i uz svaku pridodati neku osobinu razreda koju ta slika predstavlja (npr. gostoljubivost, složnost, povezanost,..), uz kratko pojašnjenje
- **“reklame“** — neka budu povezane sa životom razreda, pojedincima iz razreda (mogu biti šaljive, ali nikako podrugljive)
- **“intervju s kolegom“** — s kolegom iz razreda koji je doživio neko iskustvo koje može inspirirati druge (npr. osvojio medalju, uspješno se nosi s nekom bolešću ili invaliditetom i sl.) — možete svaki mjesec napraviti novi intervju
- **“priče s hodnika“** — intervju s nekim školskim radnikom (uključite, primjerice, spremačicu, domara, kuharicu, tajnicu...) o tome kako doživljava školu, učenike, što bi pohvalio, ima li kakve pritužbe ili kako provodi svoje slobodno vrijeme
- **napisati pjesmu, kraću priču, reportažu** (npr. s nekog razrednog izleta ili druženja), **prikupiti dobre viceve, anegdote iz razreda, škole...**

4. Kada je časopis gotov, upitajte učenike kako se osjećaju, kako im je vidjeti svoj razred “na dlanu“. Je li se promijenio njihov doživljaj razreda? Jesu li otkrili nešto novo o drugima?

Dodatno na razini školske zajednice

Svaki tim s vremena na vrijeme treba “obnovu“, osvježenje, suočavanje, aktivan rad na povezivanju. Time se obnavlja osjećaj pripadnosti, poštovanja, stječe uvid u vlastite snage i područja na kojima se može bolje raditi. Povezan i učinkovit školski tim (koji čine svi zaposlenici škole) neminovno utječe na dobrobit učenika i njihov osjećaj pripadnosti školi.

Provedite predloženu ili sličnu radionicu s nastavnicima i ostalim zaposlenicima škole. Radionicu shvatite kao jednu vrstu *team-buildinga* s temom školskog tima. Radionicu možete provesti po uputama navedenih za učenike, a potom izvjesiti plakate, koji će nastati kao proizvod vašeg rada, u školski hodnik.

PROSINAC '19. Prašina u oku

Cilj

— razvijanje kreativnosti, poduzetnog razmišljanja i djelovanja, poticanje na odgovorno građanstvo.

Predmetno područje

— hrvatski jezik, priroda i društvo, sociologija.

Međupredmetne teme: osobni i socijalni razvoj, građanski odgoj i obrazovanje, poduzetništvo.

“Igramo košarku večeras, dođeš?” — vikne Damir Borna pri rastanku. “Važi!” — odgovori Borna te se svaki zaputi u svoj razred.

Igralište je u njihovu kvartu bilo staro, zapušteno, dijelom ograđeno ogradom, a dijelom sivim, oljuštenim zidovima. Svakim udarom lopte postojala je mogućnost da se uruši još koji dio pročelja. A kada zapuše vjetar, prašina nastala od izmrvljenog pročelja ulazi u oči i ometa igru. Borna je danas toga bilo dosta. Trljajući prašnjave oči, pitao se zašto općina ne ulaže u igralište na kojem se okuplja toliko djece i mladih. Prekinuo je igru i postavio pitanje prijateljima žele li s njime nešto poduzeti da im ovo igralište bude zabavnije, ljepše. Naravno da su htjeli. Raspravljali su dugo o tome kako bi se sve moglo organizirati ukoliko općina nije spremna izdvojiti sredstva. Dogovorili su se da će, u tom slučaju, oni biti glavni nositelji inicijative uređenja igrališta. Uostalom, žele da ono bude uređeno po njihovu ukusu. Idući je dan Borna u školi ideju predstavio još nekoliko učenika i nastavniku tjelesnog za kojeg je znao da će mu dati podršku. Svi su bili za akciju! Uvečer je ideju razložio i svojim roditeljima te rekao da namjerava poslati upit općini. Otac ga je upitao želi li da mu u tome pomogne, međutim Borna je smatrao da je dobro da općina čuje glas samih mladih koji najviše koriste igralište.

Ocu se svidjela Bornina inicijativnost, ali je obećao i svoju pomoć “iz zaleđa“. Borna je uz očevu pomoć sastavio e–pismo, u kojem je opisao problem i zamolio za informaciju je li općina spremna uskoro urediti igralište. Ubrzo je dobio kratki odgovor kako u ovoj godini općina nema predviđenih sredstava za tu stavku. Bornu i njegove prijatelje to nije obeshrabilo, već su odmah organizirali prikupljanje potpisa susjeda u okolnim zgradama koji su također zainteresirani za uređenje igrališta te će listu poslati općini s idućim dopisom. Bornini roditelji također su potaknuli svoje prijatelje da prošire informaciju o inicijativi, a nastavnik tjelesnog se pobrinuo za podršku zaposlenika i ravnateljice škole, kako bi općina problem shvatila ozbiljnije. S potpisima podrške u prilogu, Borna je uputio drugo e–pismo sa zamolbom za sastanak s predstavnikom općine. Za nekoliko dana njegova je družina razgovarala s predstavnikom na samome igralištu. On im je rekao kako općina već neko vrijeme ima razrađen plan i troškove preuređenja igrališta: obnovu površine igrališta, uređenje igrališnih sprava, zidova i ograda te okolnog parka; no — nema dovoljno sredstava. Mladi su ponudili svoju pomoć u uređenju najnužnijih radova dok općina ne uspije izdvojiti ostala sredstva. Mladi će nastojati organizirati mještane, osobito mlade iz škole te lokalna poduzeća da daju svoj doprinos.

Nakon nekog vremena, općina je dala ponudu za obnovu površine igrališta, a mladi su dobili zeleno svjetlo da pokušaju prikupiti sredstva za ostale radove.

Borna i njegovi prijatelji sada su se nalazili u uzbuđljivom planiranju svog projekta: Borna će razgovarati s ravnateljicom škole da mu pomogne razglasiti poziv učenicima, zaposlenicima škole, ali i roditeljima da se uključe u akciju — donacijama, potpisom kojim daju podršku u traženju donacija ili direktnim angažmanom u uređenju; Damir će ispitati spremnost lokalne građevinske tvrtke da pomogne u uređenju zidova te će poslati molbu za donacije na nekoliko lokalnih tvrtki; Matej će organizirati svoje prijatelje koji od-

lično crtaju grafite da im pomognu u dekoriranju zidova, a i bojanju ostalih metalnih površina. Patrik će koordinirati sve volontere uključene u akciju...

Odaziv je bio više nego odličan!

Igralište je uskoro postalo mjesto ne samo igre već i oživljenog veselog zajedništva uključenih: susjeda, škole, tvrtki, a i djelatnici općine rado su volontirali u akciji!

Preporuke za gledanje

Profesor Baltazar (1967—1978.)

The Letter Writer (2011.) 11+

PROSINAC '19. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Mogućnost ostvarivanja pa i najmanjeg utjecaja na promjene, osobama daje osjećaj da su aktivni sudionici zajednice, potiče ih da preuzmu inicijativu umjesto da očekuju da to učini netko drugi, povećava optimizam i osjećaj kontrole nad vlastitim životom. Također su i ishodi učenja kroz aktivno sudjelovanje učenika dugotrajniji nego kroz učenje pamćenjem.

Stoga je poticanje kreativnosti i poduzetnog razmišljanja i djelovanja učenika važan element nastave, uz poučavanje.

Niži razredi osnovne škole: “Da sam ja prof. Baltazar“

Pogledajte animirane filmove o prof. Baltazaru te porazgovarajte o ideji “crtića“ — što to prof. Baltazar radi?

Neka učenici, po uzoru na prof. Baltazara, razmisle o nekom problemu koji su primijetili ili čuli za njega u svojoj okolini, razredu, školi, susjedstvu. Potaknite ih da naglas navedu nekoliko primjera. Zatim neka osmisle rješenje za taj problem (u obliku proizvoda, nekog pravila/zakona, prakse ili slično) uz detaljno obrazloženje. Svoja rješenja učenici mogu naslikati ili opisati u tekstu.

Viši razredi / srednja škola:

1. Potaknite učenike da izraze što primjećuju kao problem ili izazov u svojoj okolini, mjestu življenja — ono što njima ili nekome drugome predstavlja relativnu teškoću.

Neka izreknu što više problema bilo koje naravi i argumentiraju zašto je to za njih/za druge problem (npr. zapušteni park za djecu, nedostatak sadržaja za mlade, loša kvaliteta javnog prijevoza, nedostatak biciklističkih staza i parkova za vježbanje i sl.).

Neka navedu i primjere dobre prakse, dobro uređenih sadržaja, pravila u njihovom mjestu i argumentiraju zašto to smatraju

dobrim primjerom. Zatim neka razmisle o mogućim rješenjima, a pritom neka se slobodno koriste internetom da bi eventualno pronašli primjere drugih sredina, zemalja. Neka predvide i financijski trošak za rješenje koje predlažu.

2. Podijelite učenike u grupe koje će sastavljati prijedloge donositeljima odluka (npr. načelniku/gradonačelniku/Vladi/saborskom odboru) ili određenoj instituciji za potrebnim unaprjeđenjem.

3. Učenici pišu svoje prijedloge te se odlučuju za jednu vrstu zagovaranja: pokretanje peticije, prosvjeda, manifestacije, inicijative građana ili osnivanja udruge, pisanje otvorenog pisma odgovornima (ukoliko se odluče za potonje neka paze na jasnoću definiranja problema, na pravila komuniciranja — osobno predstavljanje, oslovljavanje drugih, ljubaznost te gramatička pravila). Na kraju neka ostalim učenicima kažu definiciju vrste zagovaranja koju su koristili, a pritom neka koriste provjerene informacije s interneta, primjerice s Hrvatskog jezičnog portala i sl.

Dodatni prijedlog

Tijekom mjeseca učenici razmišljaju o razrednom projektu kojim će odgovoriti na neku primijećenu potrebu, problem u svojoj bližjoj okolini. Projekt može biti dio nastave i za ocjenu. Bitno je da u projektu sudjeluju motivirani učenici, uz pratnju i podršku nastavnika kako bi se projekt provodio kvalitetno i do kraja. Projekt može biti usmjeren na školsku sredinu (uređenje prirodnog okoliša, bojanje ili oslikavanje zidova, organiziranje humanitarne akcije za učenike slabijih financijskih mogućnosti i slično) ili na širu lokalnu zajednicu u okviru kojeg učenici mogu, uz podršku ravnatelja/ice škole, nastojati utjecati i na odgovorne kako bi ostvarili željenu promjenu. Učenici u okviru projekta mogu pokrenuti mrežnu stranicu i/ili stranicu na društvenoj mreži, pozvati na uključivanje i ostale učenike, nastavnike, roditelje, što s vremenom može prerasti u veći, školski projekt.

Dodatno na razini školske zajednice

Škola koja živi aktivno u svojoj lokalnoj zajednici, sudjeluje u nacionalnim i međunarodnim projektima, pritom potičući učenike na aktivno sudjelovanje, omogućuje širenje specifičnih znanja i vještina učenika, što predstavlja dodanu vrijednost u njihovu obrazovnom procesu.

Zajedno s nastavnicima, roditeljima, organizacijama u zajednici s kojima surađujete, ispitajte može li škola sudjelovati u nekom “formalnom” projektu (za koji se raspisuje natječaj) ili “neformalnom” projektu kao nositelj ili partner.

Ili jednostavno osmislite školski projekt, u dogovoru s roditeljima, u kojem ćete pozvati na sudjelovanje zainteresirane učenike, kao oblik izvanškolske aktivnosti.

Cilj

— poticanje integracije osoba s teškoćama u razvoju, razumijevanje različitosti kao prednosti i bogatstva u međuljudskim odnosima, razvijanje empatije i altruizma.

Predmetno područje

— vjeronauk/etika, sociologija, psihologija, sat razredne zajednice. Međupredmetne teme: građanski odgoj i obrazovanje, osobni i socijalni razvoj.

Mia je bila nova učenica u Borninom razredu. Zbog preseljenja, upisala je njegovu školu. O sebi je rekla kako je vrlo dobra učenica, obožava matematiku, a u slobodno vrijeme najviše voli pisati. Sebe je opisala vedrom, optimističnom, a takvom se zaista i doimala.

U razredu se pak osjećala tiha napetost na upitnim licima koja su je promatrala — kao da je svatko “zadržao dah“ i nije znao što bi rekao. Naime, Mia je imala cerebralnu paralizu, kretala se uz pomoć kolica i otežano je govorila.

Mia je zatim rekla kako se nada da će se dobro uklopiti u razred, da se nitko ne treba bojati njene “drukčijosti“ te da ne želi da ju itko sažalijeva. Moli samo pomoć u onome što ne može, kao što je ona spremna pomoći onima koji nisu baš na “ti“ s matematikom. Nasmijala ih je. Razrednik je dodao: “Vjerujem da će Mia obogatiti naš razred. Najprije svojom osobnošću, a onda i time što će nam njezina teškoća pomoći ojačati osjetljivost ne samo na osobe s invaliditetom, već na svakoga — kroz prihvaćanje drugačijih od nas! A veselim se i boljim ocjenama iz matematike!“. Opet smijeh. Borni se činilo kao da je svima laknulo zbog Mijinog i razrednikovog potpuno prirodnog i opuštenog pristupa invaliditetu. Već je dobio ideju za idući sastavak za svoj školski list za koji je povremeno pisao.

Evo isječka iz njegova teksta:

(...) Svi posjedujemo neku sposobnost, vještinu, talent. Ali isto tako postoje područja života za koja smo manje sposobni ili nismo uopće, o kojima znamo malo ili ništa ili nismo za njih nadareni. Dakle, svi smo ujedno i manjkavi, nesavršeni. Možemo imati neku vidljivu teškoću koja nas prati: alergiju na hranu ili biljke, loš vid, česte upale sinusa, neku dugotrajnu bolest. Kada smo samo privremeno bolesni ili u nekoj teškoći, npr. imamo gripu ili slomljenu ruku, kako se osjećamo? Što očekujemo od drugih, naših članova obitelji ili škole?

Obično tada trebamo tuđu pažnju ili čak ovisimo o pomoći drugih, želimo da nas drugi “maze i paze“, da imaju razumijevanja i strpljenja za nas; očekujemo da nam učenici posude svoje bilješke s nastave i kažu nam što moramo napraviti za domaću zadaću; očekujemo da nas nastavnici malo poštede na satu kada se vratimo u školu.

Postoje bolesti i stanja koja nas čine jako nemoćnima, a postoje teškoće koje nas ograničavaju samo u nekim aktivnostima — alergični ne mogu uživati u svakoj hrani ili u boravku u prirodi, oni koji su nepokretni ne mogu trčati itd.

No, sasvim je sigurno da kada imamo neku teškoću, ne želimo da nas drugi vide samo kroz tu teškoću jer mi nismo SAMO naša “teškoća“ nego osoba koja IMA teškoću, kao što ima i razne lijepe osobine i sposobnosti. Osobe koje ne vide mogu često puta bolje razlikovati zvukove od drugih ili jako dobro pamtiti (dok ostali često zaboravljaju čak i kada zapisuju!); osobe s Downovim sindromom mogu uveseljavati svojom spontanošću i veseljem zbog malih stvari (koje bismo svi mi trebali posjedovati!). Nepokretna osoba, baš kao i pokretna, može biti jako pametna (kao Steven Hawking!), zabavna, izrazito dobar prijatelj, a u nekim slučajevima — sportaš!

Ne zaboravimo da, osim vidljivih, postoje i nevidljive rane (teškoće) koje nam zadaje život. Onaj tko je doživio nešto teško, može postati plah, tih, povučen ili pak bučan, svadljiv, agresivan. No, ako se te osobe potrudimo upoznati, sasvim sigurno ćemo pronaći njihovu ljepotu zarobljenu ispod vanjskog ponašanja (kojim se te osobe ustvari brane od novih povreda). Stoga, kada susrećemo nekoga s teškoćom (fizičkom ili psihičkom), imajmo na umu da i mi imamo naših nedostataka te da se, u suštini, ne razlikujemo previše kao ljudi. Pazimo i razveseljavajmo jedni druge!

Vaš Borna!

Preporuke za gledanje

The Intouchables (2012.) R

The Theory of Everything (2014.) PG 14+

No Ordinary Hero: The SuperDeafy Movie (2013.) PG 7+

SIJEČANJ '20. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Što se ranije djeca susretnu s nečijim invaliditetom, to će lakše prihvatiti i manje se osjećati preplašenima tuđe različitosti. Time se ujedno umanjuje mogućnost zadirkivanja ili zlostavljanja onih koje često nazivamo “drukčijima“ ili “posebnima“.

1. Ova je aktivnost, osim s ciljem uživljavanja u “kožu“ osoba koje ne vide, dobra i za vježbu međusobnog povjerenja: izvedite učenike iz razreda ili namjestite prepreke u učionici.

Aktivnost mogu učenici raditi u paru tako da jedan poveže oči, a drugi ima ulogu vođača koji će usmjeravati učenika s povezom po prostoriji, držeći ga za ruku. U drugoj verziji, učenik se kreće sam prostorom, dok mu grupa učenika daje smjernice kako da izbjegne postavljene prepreke i dođe na cilj bez da nešto sruši ili udari o nešto.

2. Grupi učenika recite da napuste prostoriju, bez pojašnjenja zadatka. Ostalima objasnite kako ćemo prepričavati priču (izaberite neku klasičnu — o Crvenkapici, Trnoružici, Pepeljugi...) kroz pantomimu. Pročitajte im kraću verziju priče i izaberite jednog učenika koji će priču prepričati prvom učeniku iz grupe koja je napustila prostoriju. Neka pokuša što bolje dočarati tekst pokretima. Pozovite prvog učenika kojemu će se priča predstaviti kroz pantomimu. Recite mu da će mu ispričati jednu priču kroz pokrete. Njegov zadatak je da dobro prati pokrete i pogodi o čemu je riječ, ali će to reći tek kada svi učenici iz grupe koja je napustila prostoriju prođu kroz zadatak. Dakle, taj će učenik onom idućem prepričati priču na način na koji ju je on shvatio i tako dalje, do zadnjeg učenika. Zatim krenite od tog zadnjeg učenika i pitajte što je on shvatio — o čemu govori “ispričana“ priča. Zatim neka mu

pretposljednji ispriča što mu je on htio prenijeti i tako sve do prvog učenika kojem se predstavila priča. Na kraju im pročitajte originalni tekst priče.

Razgovarajte o tome kako je živjeti u svijetu u kojem ne čujemo druge ili se s njima ne možemo sporazumjeti.

3. Učenicima dajte zadatak da zapišu svoja iskrena razmišljanja o osobama s invaliditetom, s nekom bolešću ili teškoćom, posebno ako ih osobno poznaju (bez navođenja o kome se radi).

Učenici neka zapišu kako ih doživljavaju, kakve osjećaje imaju prema njima, postoje li neki neugodni ili negativni osjećaji; što misle koje su njihove jake i slabe strane i slično. Naglasite da budu doista iskreni i da će ono što zapisuju poslužiti isključivo razgovoru. Zatim njihove zapise prikupite u kutiju, izmiješajte odgovore i zatim ih pročitajte naglas. Povedite raspravu u kojoj će učenici moći razmijeniti svoje stavove. Možete im tek na kraju pročitati našu uvodnu priču “Sličniji nego mislimo”.

Zajedno pogledajte i jedan od filmova koji mogu poslužiti raspravi.

Dodatno na razini školske zajednice

Kako ste zadovoljni integracijom učenika koji imaju određene teškoće? Kako se osjećaju učenici i nastavnici? Postoji li neka prepreka u školi zbog koje pojedini učenici teško pohađaju nastavu? Budite škola koja će učenike i nastavnike potaknuti da se brinu jedni o drugima: osigurajte tečaj znakovnog jezika ili Brailleovog pisma (bez obzira na to imate li ili nemate u školi učenike s oštećenjem vida i sluha); u suradnji s nekom od udruga koje se bave pravima osoba s invaliditetom, dogovorite zajedničke aktivnosti djece i osoba s invaliditetom (sportske igre, izrada predmeta i sl.) ili posjet osoba s invaliditetom vašoj školi prilikom kojeg će razgovarati s učenicima o svojim teškoćama, ali i njihovu prevladavanju.

Neka ti susreti nemaju za cilj razvijanje sažaljenja, već uviđanja potencijala u svakome — pa i naizgled fizički “nemoćnom”.

VELJAČA '20.

A što da radim?

Cilj

— promišljanje o strategijama smanjenja broja izostanaka iz škole, otkrivanje razloga učeničkog apsentizma, poticanje redovitog pohađanja nastave, prevencija problema u ponašanju i ranog napuštanja formalnog obrazovanja koje učenike dovodi u rizik od siromaštva i socijalne isključenosti.

Cilj za učenike

— prepoznati emocije koje su u podlozi potrebe za izbjegavanjem škole i razvijati strategije učinkovitog rješavanja problema.

Predmetno područje

— svi predmeti.

Iako je u najtežem periodu života Lana često maštala o tome da izbjegne školu i ljude u njoj, roditelji nimalo nisu podržavali njezinu ideju da se s problemima suočava na način da od njih bježi. U tome su bili prilično strogi, dosljedni i nepopustljivi. Zahvaljujući njima i podršci nekih nastavnika, svoje želje nikada nije provela u djelo i uspješno je maturirala među 10 % najboljih učenika u svojoj generaciji. Nisu svi bili kao Lana, i premda su pohađali istu školu, neki njezini vršnjaci danima su se znali ne pojavljivati na nastavi. Pomalo im se divila na "hrabrosti" jer je izgledalo kao da se ne boje posljedica, da uživaju u životu više od nje i bolje se zabavljaju. Ponekad je samoj sebi djelovala kao dosadna štreberica koja se boji pogriješiti i učiniti nešto mimo pravila. Znatiželja ju je izjedala i počela se zanimati za razloge njihovih izostanaka. Najviše od svega, zanimalo ju je što njihovi roditelji misle o takvom ponašanju, podupiru li ih u tome ili neuspješno brane takvo ponašanje.

Ono što je otkrila uglavnom ju je rastužilo. Za početak, činilo se kako ima roditelja koji ne znaju za izostanke, kao i onih kojima je svejedno. Neki su odbijali lažno opravdavati svoju djecu pa je velikom broju učenika prijetilo izbacivanje iz škole. Saznala je da ima i onih koji markiraju samostalno, besciljno šecujući oko škole jer si nisu mogli priuštiti da odu negdje s društvom. Bilo je i onih koji su vrijeme provodili u školskoj kantini pa se pitala je li to vrijedno neopravdanog sata. Neki su radije ostajali doma i igrali video-igrice ili u kladionici čekali da im vrijeme prođe. Primjerice, Domjan je novac — koji mu je otac slao svaki mjesec za školski džeparac — trošio na najnovije video-igrice koje bi igrao čitavu noć, dok bi majka spavala. Ujutro bi bio preumoran za školu tako da je često znao ostajati u krevetu. Nina je često markirala s nastave povijesti, koju nije voljela, kako bi posjetila svog dečka koji je radio u obližnjem kafiću. Jura se sprijateljio sa starijim dečkima, s kojima je često znao svirati bubnjeve. Zbog toga je popustio u školi i sada će vjerojatno morati na produžnu nastavu.

Sve skupa nije zvučalo toliko zabavno ni glamurozno kao što je Lana zamišljala. Pitala se što bi ona učinila na njihovu mjestu, kako bi išla, koga bi pvela sa sobom. Kada je malo bolje razmislila, shvatila je da ne mora daleko tražiti. Sve što joj je trebalo za dobru zabavu, društvo, znatiželju ili pak utjehu, mogla je pronaći u svojem razredu: s nekolicinom dobrih prijatelja, s nastavnicima koji su je inspirirali, povremenim ugodnim ćaskanjem na hodnicima i osjećajem zadovoljstva kada postigne dobar uspjeh ili zasluži iskrenu pohvalu.

Preporuke za gledanje

Harry Potter and the Sorcerer's Stone (2001.) PG

The Baby Sitters Club (1995.) PG

VELJAČA '20. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Razumjeti razloge nepoželjnog ponašanja i uključiti učenike u diskusiju o tome, na neosuđujući način, te ih zatim uključiti u traženje alternativa i rješenja problema, može predstavljati učinkovitu strategiju zaustavljanja negativnih pojava u školi, naspram pukog sankcioniranja kršenja pravila.

1. Na dnu bačve

Na vidljivo mjesto u razredu postavite kutiju (nalik glasačkim kutijama). Potaknite učenike da tijekom tjedna pišu i u kutiju ubacuju situacije i razloge zbog kojih povremeno osjećaju potrebu da izostanu s nastave, bez opravdanog razloga kao što bi bila smrt bliske osobe, bolest, ozljeda, iznenadne obiteljske situacije, putovanje i slično. Odredite koji su razlozi koji najviše muče učenike vašeg razreda, a s ostalim kolegama nastavnicima možete prokomentirati razlike među razredima (npr. ovisno o smjeru, vrsti škole, dobi i spolu učenika). Neka učenici na satu raspravljaju o mogućim rješenjima za situacije koje su im posebno problematične.

2. Izvaži me!

Za ovu vježbu možete koristiti podatke iz prve vježbe (Na dnu bačve) ili pak kroz kratku igru asocijacija potaknuti učenike da navedu razloge zbog kojih ponekad pozele ili odluče preskočiti nastavu, bilo da se radi o samo jednom školskom satu ili pak čitavom danu, možda i tjednu. Neka se prisjete situacija iz osobnog iskustva, kako se u tim situacijama osjećaju i o čemu razmišljaju. Učenici mogu sami na praznom bijelom papiru skicirati svojevrsnu vagu te s lijeve strane unijeti svoje iskustvo i razloge. Potom će njihov zadatak biti — na desnu stranu vage napisati sve moguće negativne posljedice markiranja, izostajanja iz škole i s nastave — ali bez

davanja dodatnih uputa, smjernica ili pomoći od strane nastavnika. Ovaj dio mogu raditi i u paru jer je vršnjačka pomoć dopuštena, odnosno i korisna u smislu stjecanja uvida u potencijalne štetne posljedice. Ukoliko rade u grupama, voditelj grupe neka izloži uradak čitave grupe, uz kraće objašnjenje zašto smatraju da je navedeno štetno. Za one koji žele više ili pak imaju više vremena: osmislite jednostavnu kampanju kojom biste pozivali svoje vršnjake da odustanu od izbjegavanja škole i hrabro se suoče sa svim njezinim izazovima — može u obliku slogana, pjesme, video-spota, reklame ili skeča koji ćete izvesti pred ciljanom publikom. Materijal koji nastane u sklopu te vježbe neka postane sastavni dio dočekivanja novih učenika, “prvaša“!

3. Vidljivo–nevidljivo

Zadatak nastavnika pronaći je jednu provjerenu, istinitu vijest u dnevnim novinama. Poželjno je da vijest bude relativno nezanimljiva (nesenzacionalistička), tako da je učenici teže zapamte u prvom slušanju. Alternativno, može se koristiti ulomak iz Hrvatske čitanke ili lektire iz tekućeg mjeseca. Učenicima se daje uputa da pažljivo slušaju i pokušaju zapamtiti što više detalja. Potom će imati zadatak prepričati vijest jedan po jedan i to dio po dio — nešto kao igra “nastavi niz“ ili pak nedovršene rečenice. Cilj je da svaki učenik kaže po jedan detalj koji je zapamtio iz pročitane vijesti (teksta), a da slijed prepričavanja kronološki prati pročitano, o čemu će ih obavijestiti nastavnik (ukoliko netko ne zna nastaviti tekst, kaže “dalje“). Kada dođu do kraja vijesti (teksta), igra se završava i zbraja se broj uključenih učenika. Igra se može ponavljati toliko puta dok se ne postigne cilj, a to je da svi učenici budu uključeni u prepričavanje, čak i oni koji su tihi, povučeni ili često u razredu — nevidljivi!

Koliko vam je krugova trebalo do završetka igre?

Slično tome, ili u nastavku, može se provesti sljedeća vježba.

Učenici neka rade u paru, od kojih će jedan učenik biti govornik, a drugi slušatelj. Zadatak je govornika prepričati slušatelju jednu važnu situaciju ili događaj iz tog ili prethodnog dana ili nešto o čemu se jako brinu u tom trenutku. Zadatak je slušatelja da svog sugovornika — ignorira! To se može postići tako da ga ne gleda u oči, da proteže tijelo, zijeva, popravljajući frizuru, tipka po mobitelu itd. Razgovor neka traje maksimalno tri minute, nakon čega se učenici mogu zamijeniti. Raspravite s njima kako su se osjećali u objema ulogama, koje su emocije doživljavali dok su morali ignorirati kolegu ili dok je njih kolega ignorirao. Jesu li u nekom trenutku htjeli odustati od razgovora s nepažljivim sugovornikom? Ili su nečim pokušali privući njegovu pažnju? U kojoj su se ulozi bolje/gore osjećali? Potom im dajte do znanja da, usprkos tome što su znali za uputu i cilj ove kratke vježbe, i dalje su osjećali neugodne emocije uslijed doživljenog ignoriranja. Možda su se na trenutak osjećali pomalo nevidljivo.

Pitajte ih što misle — kako je onima koji to doživljavaju često ili svakodnevno, bez upozorenja ili najave?

Dodatno na razini školske zajednice

Kutiju iz prve vježbe možete postaviti u hodnik ili predvorje škole i zadužiti stručnu službu da prikuplja mišljenja i izjave učenika o neopravdanom izostajanju s nastave, zatim da ih analizira i pokuša smjestiti u različite kategorije (npr. strah od ocjene, strah od javnog nastupa/usmenog odgovaranja, nezainteresiranost za gradivo, nedostatak školskog samopouzdanja, neprihvaćenost od strane vršnjaka i slično). Alternativno, na školskoj mrežnoj stranici napravite rubriku gdje bi učenici mogli postavljati pitanja ili dobiti konkretne savjete kako se uhvatiti u koštac sa željom da izbjegnu neugodu i obaveze koje ih očekuju u školi.

Odgovori se mogu objaviti javno, uz osiguravanje anonimnosti učenika koji su postavili pitanja, jer na taj način mogu doprijeti do i pomoći većem broju učenika.

**OŽUJAK '20. Sve je lako kad si mlad...
ili kad se mlade ruke slože**

Cilj

— podići razinu privrženosti učenika školi i/ili vlastitu razredu, osobito kod učenika koji povremeno ili često izostaju s nastave (zbog bolesti, sportskih, glazbenih i drugih aktivnosti).

Predmetno područje

— sat razredne zajednice, etika/vjeronauk, priroda i društvo, tjelesna i zdravstvena kultura.

Borna nikada nije bio među odlikašima, naprosto mu je teško koncentrirati se na školsko gradivo nakon što posljednje zvono označi kraj nastave. Unatoč tome, rado je dolazio u školu. Znao je da ga tamo čekaju dragi mu nastavnici, simpatične “tete“ iz školske kantine i društvo s kojim se rado družio i u svoje slobodno vrijeme. Baš su prošli vikend zajedno proslavili Mihaelov rođendan i danima bi mogao listati smiješne fotografije koje su napravili za uspomenu. Osim toga, škola im je nudila gomilu izvannastavnih aktivnosti koje su mu bile zanimljivije od povijesti ili kemije. Često su imali zanimljive radionice ili bi ugostili domaće pisce, pustolove ili sportaše. Imali su vlastitu novinarsku i znanstvenu grupu, išli na različita školska natjecanja, odgledali mnoštvo predstava i uživali u kvalitetnom slobodnom vremenu. Škola je bila lijepo uređena i moderna, a okoliš je djelovao očuvano i sigurno.

No, nisu svi učenici bili poput njega. Neke od njih znao je viđati tek povremeno ili su pak djelovali odsutni duhom, kao u nekom svom svijetu. Bio je čak i pomalo ljut na njih, činilo mu se da možda misle kako su iznad drugih ili da ih gledaju “s visoka“. Nakon što je o tome jednoga dana razgovarao sa svojom majkom, odlučio je

poslušati njezin savjet da se malo više potruži upoznati te osobe prije nego ih osudi, jer inače nikada neće saznati zašto se tako ponašaju. Odlučio je dati priliku nekima od njih, Mateju, kojeg je doista rijetko viđao u školi i tajanstvenoj djevojci Sari. Brzo je primijetio da njih dvoje imaju nešto zajedničko — oboje su bili vrhunski sportaši, baš kao i njegov brat! Govorili su mu s oduševljenjem o svojim treninzima, savladavanju osobnih rekorda, uzorima koji ih motiviraju da postanu bolji, natjecanjima na kojima upoznaju ljude iz čitave zemlje pa i svijeta. Shvatio je kako se njihov život više vrti oko stvari koje nemaju veze sa školom, zbog čega ponekad djeluju isključeno ili otuđeno od drugih. Divio se njihovoj širini i životnom iskustvu koje su stekli u tako mladoj dobi. U isto vrijeme, pitao se ne propuštaju li najljepši period života, bezbrižnost i zajedničke anegdote. Čvrsto je odlučio pozvati ih na prvi sljedeći rođendan nekog kolege iz razreda, ne bi li im dokazao kako se sportaši ne trebaju odreći prijateljstava, smijeha i zabave. Ako bude potrebno, objasniti će im zašto je važno da se i oni osjećaju kao dio razreda, a ne samo kao dio svoje sportske ekipe. Možda ima i drugih koje bi mogli više “uključiti“ u razred, prije kraja školske godine kada će se svi pomalo razbježati. Tako će i oni moći imati “cool“ fotografije s prijateljima za uspomenu, do kraja života!

Preporuke za gledanje

The Perks of Being a Wallflower (2012) PG 15+

Imajte na umu!

Istraživanja pokazuju kako je privrženost školi povezana sa zadovoljstvom životom (kognitivna evaluacija života osobe u cjelini ili prema specifičnim životnim područjima, prema subjektivnim standardima). Zadovoljstvo životom nadilazi kratkotrajne promjene raspoloženja, utječe na ponašanje, štiti od stresa i psihopatološkog ponašanja. Učenici koji su zadovoljniji životom imaju više socijalne podrške, efikasniji su, imaju manje emocionalnih problema, bolje funkcioniraju u odnosima, imaju pozitivnije stavove o školi, nastavnicima i obrazovanju općenito.

1. Buđenje spavača

Na satu razredne zajednice organizirajte raspravu na temu iskustva učenika u školi. Možete se poslužiti ključnim temama koje su istaknute u uvodnom tekstu ovog priručnika. Provjerite s učenicima koliko škola na njih djeluje poticajno i koja područja razvoja potiče (moralni, socijalni, misaoni, emocionalni, profesionalni).

Razgovarajte o sustavu pružanja povratnih informacija i podrške, kako ga učenici procjenjuju: Jesu li povratne informacije jasne, konkretne, korisne, podržavajuće? Osjećaju li učenici potrebu da ne razočaraju svoje učitelje (što je pozitivno) ili su ravnodušni (što nije dobro za grupnu koheziju). Tražite od učenika da procjene koliko aktivno sudjeluju u nastavi, a koliko vremena kod kuće troše na školske obaveze (u prosjeku). Tražite od učenika prijedloge za dodatne izvannastavne aktivnosti, ukoliko postoje mogućnosti za njihovo uvođenje. Učeničke prijedloge predstavite ostalim nastavnicima kako biste potaknuli promjene na razini škole.

2. Profesor Baltazar

Manjim grupama učenika ukratko predstavite određene izazove s kojima se njihova (vaša) škola suočava (bilo da se radi o nedostatku materijalnih resursa, izazovima smjenskog rada, pitanja školskog okoliša ili uređenja interijera, promjene sadržaja kojima škola teži, budućim planovima i sl.) te ih zamolite da zajedno osmisle najbolje moguće rješenje za navedeni izazov, prema sljedećim koracima:

- Identificiranje potrebe — što želite postići u konkretnoj situaciji, koji je cilj?
- Definiranje problema — što je pravi problem (za vas, ne kako ga možda drugi doživljavaju)?
- Traženje brojnih rješenja — ponuditi što više mogućih rješenja?
- Ocjenjivanje rješenja — učenici mogu, nakon rasprave, glasovati koje rješenje smatraju najprimjerenijim s obzirom na postavljeni cilj.
- Primjena rješenja — ukoliko je moguće, primjereno ili dostupno!

3. Nijemi film

Ponekad je komunikacija više od izgovorene riječi, pa osobe možemo upoznati i promatranjem njihova tzv. govora tijela. Govor tijela ili neverbalna komunikacija nesvjesni je dio komunikacije koji je teže odglumiti i prema kojem često zaključujemo o tome koliko je sugovornik iskren. Neizostavan je dio iskazivanja ugodnih i neugodnih emocija, pa često već i prema samom izrazu lica našeg sugovornika možemo predvidjeti ton čitavog razgovora.

Dobro "čitanje" izraza lica jedna je od vještina emocionalne pismenosti, koju možemo vježbati na različite načine. Jedan je od njih i gledanje nijemih filmova! Nijemi filmovi pričaju priču bez upotrebe govora, već se radnja očituje u pokretima i izrazima lica.

Učenici se podijele u dvije grupe: aktivni i pasivni sudionici.

Aktivni mogu odabrati biti scenaristi, redatelji i glumci.

Oni će sudjelovati u stvaranju nijemog filma, prema odabranoj ulozi.

Scenaristi će imati zadatak napisati kratki scenarij za nijemi film, redatelji će moći dati savjete i upute glumcima o izvedbi pojedinih scena, a glumci iznijeti scenarij pred publikom (ostatkom razreda, odnosno pasivnim sudionicima). Važno je da u svakom dijelu filma bude jasno koja je radnja (npr. netko spava ili netko se svađa).

Priča mora imati određeni uvod, zaplet i rasplet, a gledateljima treba biti jasno što je glavna tema scenarija.

Rasprava

Kako su gledatelji doživjeli film? Jesu li shvatili temu, scenarij, glumu? Po kojim su neverbalnim znakovima prepoznali radnju, temu i emocije glumaca? Koje su njihove najčešće korištene neverbalne geste? Po kojim neverbalnim znakovima učenici prepoznaju emocije kod sugovornika, koliko (svjesno) prate neverbalnu komunikaciju?

Dodatno na razini školske zajednice

Slavi li vaša škola svoj praznik, svoj dan? Ako da, na koje načine ga obilježavate, kojim aktivnostima? Jesu li u proslavu dana škole uključeni svi učenici i razredi ili samo “odabrani“ (najbolji učenici, samo roditelji koji su članovi vijeća roditelja)?

Potaknite — u obilježavanje svečanih dana vaše škole — uključivanje učenika koji možda rjeđe ili slabije sudjeluju u zajedničkim školskim aktivnostima, na način da doprinesu slavlju s nekim svojim uratkom, idejom ili konceptom. Primjerice, ako su osobe s umjetničkim darovima, mogu osmisliti novi logo škole, himnu, ili dati prijedlog dizajna za školske uniforme. Ukoliko u školi ima učenika koji nisu nužno odlikaši, ali su iznimni u određenom hobiju (pjevanje, sviranje, gluma, crtanje stripa, pisanje, sport, volontiranje), uključite ih s njihovim vještinama. Sportaši mogu raditi na osmišljavanju himne školske sportske ekipe i organizirati natjecanje, npr. “učenici vs. nastavnici“. Himnu mogu uglazbiti, pa čak i snimiti spot u školskoj dvorani ili na igralištu (važno je da se osjećaju kao da su na poznatom terenu). Ostali se mogu pridružiti i osmisliti transparente kako bi ih podržali. Možete organizirati priredbu koja bi bila osmišljena u formi predstavljanja talenata različitih učenika ili u predvorju škole postaviti izložbu različitih hobija kojima se učenici te škole bave, pa čak i dodijeliti nagrade za najoriginalnije/najneobičnije. Ukoliko u školi djeluje novinarska grupa, predložite im da naprave intervju, radijsku emisiju ili TV prilog s nagrađenim učenicima, ali i učenicima koji pripadaju određenoj manjinskoj skupini, kako bi ostalima približili izazove i teškoće s kojima se svakodnevno susreću (npr. invaliditet, disleksija i sl.).

TRAVANJ '20.

Ima li nade za nas?

Cilj

— osvijestiti važnost mentalnog zdravlja, ojačati zaštitne mehanizme učenika na osobnoj razini, promicati važnost postizanja zdrave prilagodbe, emocionalne stabilnosti i psihološke zrelosti; ohrabriti učenike u traženju stručne pomoći i unaprjeđivanju vještina za suočavanje sa stresom.

Predmetno područje

— hrvatski jezik, priroda i društvo, biologija, psihologija.
Međupredmetne teme: osobni i socijalni razvoj, zdravlje.

Lana se već danima osjećala bezvoljno i razdražljivo, odbijala pozive na druženja i birala vrijeme provesti sama u četiri zida. Tamo se osjećala zaštićeno i smireno, posve drugačije nego u školi. Nakon posljednje svađe s Dorom i Markovih ružnih komentara, škola je bila posljednje mjesto na kojem je željela provoditi svoje vrijeme, a taj ju je osjećaj pratio posvuda. Dora nikako nije mogla razumjeti zašto, čak šest mjeseci nakon prekida, i dalje stalno plače za bivšim, a Marko ju je pred svima ismijao i nazvao jadnicom jer mu je priznala kako ga i dalje voli. Danima je bila meta podrugljivih komentara i neugodnih pogleda koji su je pratili na svakom koraku. Prekorila je sebe bezbroj puta zbog nesmotrene iskrenosti i čvrsto odlučila ne dopustiti nikada više da je drugi povrijede.

Spas je pronašla u knjigama i uvjerala samu sebe kako joj ne treba “gnjavaža” stvarnog svijeta, kada može odlutati u svoj svijet mašte. Ono što je Lana vidjela kao idealno rješenje, strašno je zabrinulo njezine roditelje koji su htjeli da Lana više izlazi i druži se s vršnjacima te bude “normalna” tinejdžerica. Usto, nisu imali razumijevanja za njezinu želju da povremeno preskoči nastavu i ostane kod kuće. Smatrali su kako nije dobro da izbjegava vlastite obaveze

i situacije koje joj stvaraju neugodu. Vjerovali su kako će ojačati jedino ako se sa svime time suoči — sama. To ju je užasno povrijedilo, činilo joj se da su i roditelji ljuti na nju zbog svega što joj se dogodilo, kao da je ona kriva što osjeća toliku tugu. Zbog toga je svaki njihov razgovor već danima završavao u svađi i suzama. Nije trebalo dugo da i drugi primijete kako s Lanom nešto nije u redu. Prva joj je pristupila razrednica, a Lana je samu sebe iznenadila koliko joj je brzo i detaljno uspjela prepričati čitavu situaciju. Istog trenutka osjetila je olakšanje i zahvalila joj se na pomoći, no razrednica je bila prilično mudra žena. Znala je da trenutno olakšanje ne može potrajati toliko dugo te da jedno tako osjetljivo razdoblje ne bi trebala prolaziti sama. Nakon kraćeg nagovaranja, Lana je pristala potražiti pomoć u savjetovalištu za mlade. Razrednica joj je objasnila kako tamo odlazi velik broj mladih koji se suočavaju s različitim problemima, od borbe s fizičkim zdravljem, slikom o sebi, straha ili boli zbog gubitka voljene osobe, loših odnosa u obitelji do manjih problema, poput teškoća s učenjem, organizacijom vremena... Kada je došao dan prvog razgovora, Lana se tresla od straha. Osjećala je neobičnu mučninu i ozbiljno razmišljala o tome da od svega odustane, ali nije se usudila razočarati razrednicu koja ju je toliko bodrila u tome. I nije požalila. Već od prvog razgovora sa psihologinjom znala je da će još dugo zahvaljivati mudroj razrednici. Malo po malo, ponovno se osjećala kao ona “stara“ Lana. Svađe s roditeljima su se prorijedile, a komentare je naučila ignorirati. S prijateljicama je osnovala Klub za čitače u vlastitoj školi i tako spojila najbolje od obaju svjetova — stvarnost i maštu. Najviše od svega, bila je zadovoljna što srednju školu ipak neće pamtitu po lošem, već što je bila sasvim “normalna“ tinejdžerica...

Preporuke za gledanje

The King's Speech (2010.) PG 13+

Big Hero 6 (2017.) PG 7+

Boyhood (2014.) PG 15+

TRAVANJ '20. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Osjećaj osobne kontrole nad situacijom dugoročno utječe na osobnu efikasnost, produktivnost, motivaciju i opće zadovoljstvo životom. Stres je osjećaj fizičke, mentalne i emocionalne napetosti, koji obično prati doživljaj umora, pesimizma, nemoći i slično. Sam po sebi nije ni pozitivan ni negativan. Najviše ovisi o tome koliko mi neku situaciju procjenjujemo opasnom ili prijetećom. Ono što je nekome uzbuđljiva promjena, drugima može biti ekstremno stres. Svaka stresna situacija zahtijeva određenu promjenu, odnosno da se prilagodimo tom stresu. Stres može biti privremen, povremen ili kroničan. Naše su reakcije na stres različite i često se očituju u odnosima s drugima (nestrpljivi smo, netolerantni, želimo da nas svi puste na miru, želimo kontrolirati ljude, zahtjevni smo, drugi su nam naporni sa svojim željama itd.).

1. Kad stres nagriza (srednja škola)

Odgovorite na sljedeća pitanja, zbrojite potvrdne odgovore i pročitajte rezultate o razini svog stresa:

1. Uspijem spavati barem 7—8 sati dnevno

DA NE

2. Redovito pružam i primam pažnju/toplinu

DA NE

3. Imam barem jednog dobrog prijatelja na kojeg se mogu osloniti

DA NE

4. Nemam problema u školi (s učenjem i ocjenama)

DA NE

5. Redovito održavam kontakte s prijateljima

DA NE

6. **Imam dobru mrežu prijatelja i poznanika**

DA NE

7. **Mogu si priuštiti rekreativne aktivnosti svaki tjedan**

DA NE

8. **Dobrog sam zdravlja, nemam kroničnih bolesti**

DA NE

9. **U obitelji razgovaramo otvoreno o problemima i izazovima**

DA NE

10. **Učinkovito raspoređujem svoje vrijeme**

DA NE

Konačni zbroj DA odgovora:

Rezultati

8 — 10 odgovora DA: ti zbilja nemaš razloga za brigu, tvoj je život odlična ravnoteža opuštanja i obaveza. Dobro organiziraš vrijeme, okružen/a si kvalitetnim prijateljima i članovima obitelji na koje se možeš osloniti te čuvaš svoje zdravlje.

Samo tako nastavi!

6 — 7 odgovora DA: ti si na dobrom putu prema rješavanju stresa, u čemu ti možemo pomoći s nekoliko vrijednih savjeta.

Razmisli koji dio tebe stres najviše pogađa — tvoje tijelo, misli ili pak srce (emocije)? Ukoliko ti se čini da tvoje tijelo najviše pati, pokušaj se baviti nekom opuštajućom fizičkom aktivnošću, boraviti češće u prirodi, više se kretati i uredno odspavati (barem 8 sati).

Ukoliko te povremeno muče teške misli, pokušaj vježbati vlastiti optimizam i ohrabrujuće misli koje će ti pomoći jačati samopouzdanje. Ukoliko te najviše brinu osjećaji, pokušaj mijenjati ponašanje (navike) — možda ti stres uzrokuje učestalo odugovlačenje ili pak previše planiranja, premalo opuštanja ili pak pretjerana pasivnost.

4 — 5 odgovora DA: tvoje razine stresa dosta su povišene, no ne trebaš očajavati već se možeš — “ojačavati“! Dobro promotri vlastite odgovore i pronađi svoje “slabe točke“, odnosno područja u kojima se stvari mogu promijeniti na bolje. Možda ti nedostaje kvalitetnog sna, u čemu ti može pomoći ograničavanje vremena provedenog za ekranima (možeš i roditelje zamoliti da ti pomognu s tim). Možda osjećaš kako ti zdravstveni problemi utječu na svakodnevno funkcioniranje, pa razmisli o bavljenju sportom ili izbacivanju nezdravih navika. Možda se boriš s organizacijom vremena u čemu ti mogu pomoći iskusniji vršnjaci ili pak odrasli. Ili u sebi nakupljaš emocije koje bi bilo bolje podijeliti s nekime. A možda ti samo nedostaje napraviti vremena za prijatelje koje dugo nisi vidio/vidjela.

0 — 3 odgovora DA: uh, tebi zbilja već gori pod nogama, zbog čega ti želimo poručiti kako u svojim problemima ne moraš biti usamljen/a! Sigurni smo da i u tvojoj okolini postoji taj netko tko bi ti mogao pomoći da se sa svim teškoćama ne boriš sam/a. Razmisli — kojoj bi se (odrasloj) osobi mogao/la obratiti za savjet ili podršku? Možda razredniku, drugom nastavniku od povjerenja, školskom pedagogu, socijalnom pedagogu ili psihologu? Znaš li da postoje i online dostupni oblici pomoći, kao što su razne profesionalne udruge gdje se možeš javiti te anonimno dobiti pomoć u teškim trenucima (u Pragmi ti stojimo na raspolaganju, nazovi nas/piši nam!).

2. Cilj je sljedećeg seta vježbi pomoći učenicima da se usredotoče na mjesto i vrijeme u kojem se nalaze (škola, razred, školski sat), i oslobode od misli i osjećaja koji ih u tome sprječavaju i odvlače njihovu pozornost od školskog gradiva. To znači osloboditi se žaljenja za onim što je bilo jučer i straha od onoga što nas tek očekuje. Isto tako, to znači ne zamišljati da smo na nekom drugom ili boljem mjestu. To će učenicima pomoći da

steknu (razviju) osjećaj za vrijeme i jačaju vlastitu pozornost. Vježbe se mogu koristiti zasebno (kao kraće opuštanje prije sata) ili zajedno kao cjelina (malo dulje opuštanje tijekom čitavog školskog sata).

Tika–taka

Pronađite udobno mjesto, uklonite buku i sve ostalo što bi vas moglo ometati. Pokrenite štopericu (učenici svaki za sebe ili nastavnik za čitav razred, ovisno o pravilima po pitanju korištenja mobitela na nastavi) i ugodno se smjestite. Pokušajte, bez gledanja na sat, pogoditi kada je prošlo tri minute. Kada procijenite da je vrijeme isteklo, pogledajte na sat. Koliko je zbilja vremena prošlo? Jeste li pogodili, promašili ili — premašili vrijeme?

Ako ste pogledali na sat prije vremena, razmislite je li to slučajnost ili navika? Osjećate li se često da nemate dovoljno vremena, da ništa ne stižete, da vam vrijeme “bježi”? Ako ste premašili zadano vrijeme, znači li to da teško pratite vlastiti raspored, možda često kasnite ili podcjenjujete svoje obaveze? Ovu vježbu možete ponavljati nekoliko dana za redom i pratiti vlastiti napredak.

Mentalni mišić

Svaki učenik neka preda nastavniku po jedan osobni predmet (možete im unaprijed najaviti vježbu), ili iskoristite rekvizite koji se nalaze u učionici, ovisno o mogućnostima. Potom, ponovno pronadite udobno mjesto, opustite se i smjestite. Zatvorite oči, a nastavnik neka vam u ruke da jedan predmet koji NIJE vaš. Kada zatvorimo oči, preplave nas doživljaji, misli, sjećanja i osjećaji. Možemo odlutati, sanjariti, ali je važno i znati se vratiti! Obratite pozornost na predmet koji vam je u rukama. Možete li pogoditi kakva je njegova površina, koje su mu dimenzije, od kojeg je materijala napravljen, kako se koristi, ima li miris/okus/boju? Vježbajte vlastita osjetila, ali i intuiciju. Potom vratite predmet nastavniku, a vi ga opišite ili nacrtajte. Što je to? Jeste li pogodili, ili barem bili jako blizu točnog rješenja? Ako ne, zašto ne?

Dnevnik jednog neurona

Odvojite nekoliko minuta (1 — 3) da na prazan bijeli papir bilježite sve misli koje vam se jave u tom vremenskom periodu, bez iznimke ili ustručavanja. Potom zbrojite koliko ste različitih misli naveli te na temelju toga pokušajte izračunati koliko vam se misli javi tijekom jednog čitavog budnog dijela dana.

Dodatno, izračunajte razredni prosjek. Gdje se vi nalazite u odnosu na taj broj – razmišljate li previše ili izbjegavate previše “razbijati glavu”? Zaokružite misli koje vam se javljaju češće od ostalih — možda svaki dan, više puta dnevno ili jako dugo.

Doktor za emocije

Učenici igrom asocijacija navode što je više moguće različitih emocija, raspoloženja i emocionalnih stanja (na ploču, pametnu ploču ili blok za pisanje). Potom smišljaju primjere situacija u kojima osoba osjeća određenu emociju s popisa. Mogu to biti osobni primjeri ili nešto što su vidjeli kod drugih, u lektirama, crtićima, serijama itd. Zatim svaki učenik za sebe odabere emociju koju najčešće osjeća, a može je i naslikati i dati joj alternativno ime ili opis. Dodatno, može zapisati kako reagira kada se tako osjeća, koje misli mu se javljaju. Koja bi se pjesma najbolje uklopila u pozadinu dok ta emocija traje?!

Dodatno na razini školske zajednice

Pet zlatnih pravila za uspješno nošenje sa stresom — mogu se otisnuti i zalijepiti po učionicama ili u zajedničkim prostorijama, na hodniku i slično.

1. **USREDOTOČI SE**
— na trenutak i mjesto u kojem se sada nalaziš.
2. **OPUSTI SE**
— diši, razgibavaj se i slušaj ugodnu glazbu.
3. **PROMATRAJ SE**
— svoje mišiće, položaj glave, držanje, disanje i raspoloženje.
4. **OHRABRI SE**
— usredotoči se na pozitivne misli, iskrene komplimente i optimizam.
5. **POKRENI SE**
— bez odugovlačenja i prigovaranja kreni u nove izazove!

Vodič za higijenu spavanja

- Izbjegavajte svjetla ekrana (televizora, mobitela, kompjutera) prije odlaska na spavanje jer ona djeluju stimulirajuće i razbuđuju mozak
- Izbjegavajte kofein barem 5—6 sati prije odlaska na spavanje
- Izbjegavajte tešku hranu i pretjeranu tjelovježbu navečer
- Izbjegavajte nikotin i alkohol. Ukoliko se konzumiraju u večernjim satima, osobito loše utječu na kvalitetu sna!
- Učinite svoj krevet udobnim, održavajte ugodnu temperaturu u sobi, zamračite prostoriju i eliminirajte buku
- Određeni mirisi pomažu uspavljivanju (lavanda, kamilica, ruža)
- Koristite krevet samo za spavanje — ne i za učenje, jedenje, pisanje zadaće ili gledanje TV-a i druženje s prijateljima
- Ako se često budite tijekom noći, ustanite i radite nešto (npr. počnite čitati knjigu), dok ponovno ne osjetite umor i potom se vratite u krevet
- Pokušajte odlaziti na spavanje i ustajati se svaki dan u približno isto vrijeme
- Ako je nesanica posljedica tjeskobe ili depresije, obratite se stručnjaku za pomoć

SVIBANJ '20. Kuda plovi ovaj brod?

Cilj

— usvajanje vještine pisanja životopisa, vježbanje prihvaćanja/pružanja povratnih informacija (procjena) o sebi/drugima unutar razreda, stjecanje uvida o vlastitim sposobnostima, poticanje na promišljanje o budućem zanimanju, jačanje samopouzdanja.

Predmetno područje

— sat razredne zajednice, psihologija.

Međupredmetne teme: osobni i socijalni razvoj, poduzetništvo, građanski odgoj i obrazovanje.

“Ovo je najgori mjesec u mojem životu“, zaključio je razočarano Borna. Ni njegovu bratu Brunu nije bilo ništa lakše. Borna je maturant koji se bori s ocjenama, učenik završnog razreda jedne zagrebačke gimnazije, a Bruno je odlikaš koji upravo završava osmi razred. Njihova razlika u godinama roditeljima se oduvijek činila kao idealna, jer su se s četiri godine razlike mogli podjednako dobro posvetiti svojoj djeci, a da ipak postanu dovoljno bliski. Uvijek su pronalazili zajedničke aktivnosti, bratski su si pomagali. Sve do sada. Došlo je vrijeme da Borna odabere fakultet na kojem će, od iduće jeseni, nastaviti svoje obrazovanje. Znao je da mora odabrati nekoliko opcija i poredati ih od “najpoželjnije“ do “manje poželjne“. Svakodnevno se budio s istim pitanjima: što je dobro za mene, što me zanima, u čemu bih bio dobar? Što ako pogriješim? Što ako se predomislim? Što ako se razočaram, ili me ne prime? Što ako odustanem, ili ne pronađem nove prijatelje na fakultetu? Ili ostanem nezaposlen, kako kažu?

Što ako sve što napravi ne bude dovoljno? Ili ne položi državnu maturu? Osjećao je silan stres, mučio se s nesanicom zbog koje je

bio silno razdražljiv i nestrpljiv sa svima, što su primijetili i njegovi roditelji. To ih je silno žalostilo. Vidjeli su koliko se muči i nisu mu mogli pomoći. Željeli su da bude samostalan i zadovoljan, stoga su znali da ga moraju pustiti da sam donese tu tešku odluku. Nisu se htjeli miješati iako su mu čitavo vrijeme govorili koliko silno vjeruju u njega.

Bruno je pak tražio srednju školu koja bi odgovarala njegovim sposobnostima i interesima. Znao je da, za razliku od brata, ne želi upisati gimnaziju već je planirao steći zanimanje s kojim bi mogao odmah početi raditi, ako to poželi. Ipak, bilo mu je teško razmišljati toliko unaprijed, a kada bi i pokušavao vidio je samo — maglu. To mu nije nimalo olakšalo izbor. Postojalo je toliko zanimanja u toj knjižici koju su dobili na satu razredne zajednice! Pitao se koja bi mu škola “dopustila“ da i dalje nastavi trenirati odbojku pet puta tjedno, a da mu još ostane vremena i za prijatelje. Možda i za onu preslatku Ladu iz 8.c. Bojao se da više neće biti odlikaš i pitao se kako će roditelji reagirati na sve to. Bi li mogao raditi u hotelu? Ili ljekarni? Možda postati profesionalni vozač ili računalni tehničar? Možda da ipak pokuša s gimnazijom... Barem će mu imati tko pomoći s gradivom!

Preporuke za gledanje

Finding Forrester (2000.) PG 13+

Akeelah and the Bee (2006.) PG

The Secret Life of Walter Mitty (2013.) G

SVIBANJ '20. Prijedlog aktivnosti

Imajte na umu!

Mladi mogu svoje izbore donositi često iz krivih motiva ili potreba (npr. osjećaj manje vrijednosti, želja da udovolje roditeljima ili želja za prijateljima ih može nagnati da upišu "krivu" školu). Pomoć drugih u prepoznavanju vlastitih osobina i sposobnosti, izrazito je važna za mlade u životnim (obrazovnim) prekretnicama. Temi budućnosti posvetite više vremena, kako bi mladi, u suradnji s vršnjacima i odraslima, bili potaknuti dobro promisliti o tome što bi voljeli raditi u budućnosti.

1. Retrospektiva

Razmisli dobro: što želiš biti kad odrasteš? Što bi volio raditi: spašavati živote, baviti se sportom ili nekom vrstom umjetnosti? Rješavati papirologiju? O čemu sanjaš dok razmišljaš o odabiru osnovne ili srednje škole? Koje bi poslove volio isprobati barem na jedan dan, da vidiš kako bi se snašao?

Vježba se odnosi na vještinu sastavljanja životopisa. Iako niste do sada bili zaposleni, većina vas je ipak nešto radila i naučila dobro raditi. Primjerice, napraviti krevet, iznijeti smeće, dati instrukcije kolegi koji je slabiji u nekom predmetu u školi, pomoći starijoj osobi u obitelji sa svakodnevnim zadacima.

Sve je to vrijedno iskustvo pomoću kojeg učite "štošta" — biti nesebični i odvojiti vlastito vrijeme, biti odgovorni prema vlastitoj obitelji na način da doprinosite zajedničkim ciljevima, biti strpljivi... Rad nam pruža priliku vježbati fizičku snagu, osjećaj odgovornosti, samopouzdanje, igrati ulogu vođe ili radnika, osloniti se na vlastite sposobnosti, vježbati komunikaciju s drugim ljudima kako bismo riješili neki problem. Vještine su sve ono u čemu smo jako dobri: crtanje, sviranje, sport, humor, pomaganje, vještine s tehno-

logijom, dobro pamćenje, matematika, kuhanje itd. Zapitajte sebe i svoje kolege — u čemu sam ja dobar, poseban?

Za kraj, učenici će imati zadatak pred razredom ukratko predstaviti svoj životopis koji su sastavili, a ostatak razreda će na temelju tih informacija pokušati pogoditi koje je njegovo/njezino zanimanje iz snova (ili škola, ukoliko se radi o učenicima završnih razreda).

Nakon ispunjavanja forme životopisa koja se nalazi u prilogu, pokušajte razmisliti i donijeti neki okvirni plan za budućnost: što biste sve voljeli naučiti ili isprobati u sljedećih nekoliko mjeseci ili godina.

Povratna informacija učenicima: ako za većinu svojih kolega pogođe zanimanje iz snova ili školu koju planiraju upisati, možete ih pohvaliti kako su se jako dobro potrudili upoznati svoje kolege ili kako dobro procjenjuju u čemu su drugi dobri. Ukoliko učenici nisu bili toliko uspješni ili veliki broj učenika još ne zna gdje se vidi u budućnosti, možete ih uputiti na profesionalno usmjeravanje učenika završnih razreda osnovne i srednje škole, potaknuti ih da potraže dodatne informacije o školama koje planiraju upisati ili da vježbaju i jačaju (razvijaju) određene vještine i sposobnosti zahvaljujući kojima možda prepoznaju svoje potencijalno zanimanje!

IME I PREZIME:

MOJE OBRAZOVANJE:

NAJVEĆI USPJEH:

ŠTO ZNAM RADITI/U ČEMU SAM DOBAR:

MOJE RADNO/VOLONTERSKO ISKUSTVO:

MOJI HOBIJI:

MOJA NAJVEĆA VRLINA:

ŠTO BIH SVE VOLIO NAUČITI:

GDJE SE VIDIM ZA PET GODINA:

"PRESUDA RAZREDA":

2. Dobrovoljstvo

Istraži — uz pomoć roditelja ili nastavnika — mogućnosti za voloniranje u svojoj lokalnoj zajednici. Ukoliko ti nisu dostupne brojne opcije, pokušaj sam osmisliti svoj volonterski angažman: možda pomoći susjedi s kupovinom namirnica ili čišćenjem vrta, šetnjom psa, čišćenjem snijega zimi ili pak davanjem instrukcija mlađim učenicima. Svoje volonterske sate i poslove upisuj u dnevnik ili knjižicu, a na prvu stranicu upiši svoje podatke (ime i prezime, adresu, datum rođenja). Možeš zalijepiti svoju fotografiju i potpisati se — evo tvoje personalizirane volonterske knjižice!

3. Velike cipele

Neka učenici zamole roditelje da im opišu jedan svoj prosječni radni dan i navedu (u jednoj rečenici) što im se najviše sviđa u njihovu poslu. Njihove rečenice neka učenici zapišu na papir i zalijepe na jedan veći poster na istaknuto mjesto u učionici. Za kraj, neka i nastavnici dodaju svoj papirić. Potom čitav razred može pogađati o kojim je zanimanjima riječ i razgovarati o tome što bi učenici željeli raditi kad odrastu i završe s obrazovanjem.

Dodatno na razini školske zajednice

Razrednici ili stručni suradnici škole mogu kontaktirati nadležni CISOK — Centar za informiranje i savjetovanje o karijeri pri Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, s kojima mogu dogovoriti profesionalno usmjeravanje učenika završnih razreda osnovne i srednje škole ili iskoristiti neke od usluga koje pružaju: <https://www.cisok.hr/usluge-u-cisok-centrima/>.

Dodatno, na razini škole ili pojedinih razreda mogu se organizirati radionice pisanja profesionalnog životopisa (za učenike viših razreda srednje škole koji ne planiraju nastavak obrazovanja već ulazak u svijet tržišta rada. U provedbi radionica mogu vam pomoći i lokalne udruge ili roditelji poduzetnici.

S njima možete organizirati i kratki okrugli stol, npr. na temu: *Očekivanja i potrebe radnika i poslodavaca — kakve radnike poslodavci priželjkuju i kakve poslodavce radnici žele?*

LIPANJ '20.

Prazne baterije

Cilj

— jačanje razredne kohezije, poticanje kreativnosti i izražavanja, reduciranje stresa, osvještavanje važnosti aktivnosti opuštanja i razonode, osvještavanje osjećaja, važnosti rada na sebi i traženja (stručne) pomoći

Predmetno područje

— sat razredne zajednice, psihologija, likovna kultura/umjetnost, glazbena kultura/umjetnost, tjelesna i zdravstvena kultura.

Međupredmetne teme: osobni i socijalni razvoj, zdravlje.

“Ove mi je godine završetak škole baš stresan. Nema dana kada se odmaram: stalno nešto treba učiti, napisati neku zadaću, a još sa zborom imamo češće probe jer se bliži Dan škole. Istovremeno, tražim posao za ljeto jer si želim zaraditi džeparac za iduću školsku godinu. Na treningu nisam bila već nekoliko puta, kako bih stigla sve ostalo... A onda dođem u razred, kad tamo — svi opet pričaju o testovima! Osjećam da ću puknuti... uff!” — uzdahne Lana dok se povjeravala školskoj psihologinji. Počela je osjećati i neke fizičke znakove: lupanje srca, teško disanje, učestale glavobolje. Imala je potrebu podijeliti svoj teret s nekim tko joj nije samo prijatelj već i “stručnjak za stres”. Svidjelo joj se kako je psihologinja usmjerava prema onome što Lana može promijeniti, umjesto da se samo osjeća bespomoćno i kao žrtva svih tih zadataka, rokova i očekivanja. Lana nije htjela odustati ni od zbora, ni od dobrih ocjena, a ni od treninga i posla tijekom ljeta. No, ovako se sve više iscrpljivala. Psihologinja joj je pomogla shvatiti da treba odrediti prioritete i organizirati vrijeme tako da sve stigne. Da, istina, puno je vremena trošila na gledanje serija i surfanje Instagramom i YouTubeom, ali je mislila

da se tako opušta. Zapravo, spoznala je to tek sada, svaki put bi se nakon takvog „predaha“ osjećala jednako jadno i neodmoreno. Psihologinja ju je pitala kada se stvarno osjeća odmorenom, što je to može doista opustiti. Lana se prisjetila jednog jesenjeg izleta na obližnju planinu koji ju je napunio snagom, nakon čega je mogla koncentrirano učiti ostatak vikenda. Sjetila se i jednog prošlogodišnjeg druženja s prijateljima nakon škole na kojem su se toliko smijali da je nakon toga bila sretna ostatak dana, iako je i tada bila usred intenzivnog razdoblja učenja. Opušta je i vožnja biciklom... Shvatila je da joj je potrebno “napuniti baterije” i da ih je “punila” na pogrešnim mjestima. Rekla je da se i već nakon ovog razgovora osjeća malo bolje jer je uspjela svoju situaciju pogledati iz drugog kuta i više joj ne izgleda toliko strašna. Psihologinja je bila zadovoljna Laninim zaključcima i ponudila joj vrijeme za razgovor koliko god Lani bude trebalo.

Za nekoliko dana, razrednica je (potaknuta prijedlogom psihologinje na nastavničkom vijeću) predložila Laninom razredu: “Vidim da ste prilično umorni i opterećeni. Predlažem da idući tjedan organiziramo blok-sat na kojem ćemo se malo zabaviti, družiti i opuštat. Vi koji svirate, mogli biste uzeti instrumente, donesite grickalice i kolače, društvene igre... Što kažete na to?”. Učenici su bili oduševljeni idejom — zabava u školi — i to s raskom!

Lana je uživala na tom satu. Ne sjeća se kada se zadnji put toliko nasmijala i zabavila u školi. Luka je imao nastup sa setom dobrih viceva, Marko je repao svoje omiljene stihove, cure iz plesnog kluba demonstrirale su novu koreografiju, a Maja i Nikola su ponovno tako dobro imitirali profesore i učenike iz razreda, da je razrednica jedva dolazila do daha od smijeha. Igrali su igru crtanja i pogađanja i jeli divne domaće kolače. S razrednicom su dogovorili da organiziraju svoj “dan razreda” i iduće godine kada osjete zamor u polugodištu. Primijetilo se popuštanje nervoze u razredu.

Danima se pričalo o zabavnom satu razredne zajednice, umjesto da se spominju samo aktualni testovi i obveze.

Lana je osjećala olakšanje. Razgovori s psihologinjom, osvježenje koje je donio taj sat opuštanja i njezina bolja organizacija učenja, uz kvalitetne pauze, donijeli su rezultate — kako u školi tako i u njezinom boljem osjećanju.

Preporuke za gledanje

It's Kind Of A Funny Story (2010.) PG 13+

Imajte na umu!

Opuštanje i razonoda, proslave, druženja, humor, kreativno izražavanje, važan su dio života. Posebno u vremenima uvećanog stresa, krize i napetosti, potrebno je izdvojiti vrijeme za ovakve vrste aktivnosti jer nam one donose predah koji smanjuje stres i tako uspostavlja unutarnju emocionalnu ravnotežu (ili: "puni baterije!"). Osim toga, osjećaj podrške (stručne, vršnjačke i odraslih) pomaže pojedincu osjećati se snažnijim za suočavanje s izazovima koji ga iščekuju.

1. Organizirajte svoj "Dan razreda" sličan onome iz priče, ovisno o vašim mogućnostima, jednom u polugodištu ili jednom godišnje i to u trenutku kada primijetite da su učenici umorni i pod stresom. Učenici mogu sami predložiti program tog sata (ili blok-sata), na način da ne ometaju susjedne razrede ili im vi dajte nekoliko prijedloga. Neka sadržaji što više budu usmjereni tome da u njima sudjeluje čitav razred (npr. pantomima, karaoke, pričanje viceva, pjevanje, plesanje, kreativno izražavanje...).

Glavni zadaci na tom satu neka budu opuštanje, zabava i razbibriga!

2. U suradnji sa stručnom službom škole, možete provesti kratku anonimnu anketu kojom ćete ustanoviti razinu stresa i opterećenosti učenika u razredu (npr. na ljestvici od 1—10). Pitajte ih što ih najviše muči i postoje li i drugi izvori stresa, osim škole. Ostavite prostor u anketi i za postavljanje pitanja učenika. Kažite im (unaprijed) da ćete pitanja pročitati vi i osoba iz stručne službe škole, kako biste im mogli dati kompletniji odgovor. Na idući sat pozovite stručnog suradnika škole da zajedno s vama pruži odgovore na postavljena pitanja i usput objasni u kojim je slučajevima dobro potražiti stručnu pomoć, bilo u školi ili nekom savjetovaništu izvan škole. Ohrabrite učenike i s "manjim" problemima da se ne ustručavaju potražiti pomoć jer je rad na sebi na korist svakome, ne samo onima s velikim problemima.

Dan razreda može postojati i na razini škole, kada u isto vrijeme svi razredi uzimaju "predah" od redovne nastave i imaju svoje opuštajuće programe!

Sa stručnom službom dogovorite redovno praćenje mentalnog zdravlja učenika (npr. uz pomoć anonimnih anketa, radionica, sandučića za pitanja učenika i sl.), kako biste na vrijeme reagirali prema onima kojima treba stručna podrška. Raspitajte se o službama u zajednici koje nude (besplatne) usluge savjetovanja, mentorskih programa za mlade, radionica, treninga životnih vještina i slično koje vam mogu biti na pomoć u rješavanju akutnih i manje akutnih problema.

Dodatak za ravnatelje

Osobine, vještine i kompetencije stručnjaka za rad sa zajednicom — važnost timskog rada⁸

S obzirom na temu ovogodišnjeg školskog kalendara, razvijanje privrženosti školi, posebno želimo istaknuti važnost privrženosti školskih djelatnika školskoj zajednici koja bi trebala biti polazište i model učenicima u razvoju njihove privrženosti.

U svakom smo mjesecu naveli i aktivnosti koje se mogu provoditi na razini školske zajednice, u cilju jačanja velike obitelji zvane “odgojno–obrazovna ustanova“. U svemu tome važna je iskrena i predana suradnja nastavnika, ravnatelja, stručne službe i drugog školskog osoblja, savjesno izvršavanje vlastitih odgovornosti, sposobnost svih uključenih da međusobno rješavaju izazove, teškoće i probleme koji proizlaze iz intenzivnih odnosa, ali i usmjerenost vrijednostima, ciljevima te osjećaj su–kreiranja kvalitetnog radnog okruženja.

U poticanju kvalitetnih odnosa, odnosa poštovanja i suradnje, na razini čitave škole, pomaže nam model timskog rada te potičemo ravnatelje da ga uvode i odražavaju na svim razinama školskog funkcioniranja:

Timski rad predstavlja mali broj ljudi koji zajedno radi u svrhu ispunjavanja zajedničkih ciljeva. Od timskog rada očekuje se povećavanje produktivnosti (omjera između dobivenog i uloženog), unaprjeđenje komunikacije te da se realiziraju krajnji zadaci

⁸ U radu je korištena literatura: Rupčić N (2016.). *Tajne uspješnog timskog rada*. Pristupljeno 15. 5. 2019. s mrežne stranice https://bib.irb.hr/datoteka/307881.Tajne_ustpjesnog_timskog_rada.pdf; Smith, M. K. (2005.). *Bruce W. Tuckman — forming, storming, norming and performing in Groups, the encyclopaedia of informal education*. Pristupljeno 10. 5. 2019. s mrežne stranice www.infed.org/thinkers/tuckman.htm; *Teamwork and Collaboration*. Pristupljeno 11. 5. 2019. s mrežne stranice http://ontario.cmha.ca/files/2012/12/cca_roadmap_teamwork_collaboration.pdf; Thorman, S., Mendonca, K. (2016.). *Team Building Toolkit. KEYS — Keys to Enhance Your Supervisory Success*, University of California, Berkeley. Pristupljeno 1. 6. 2019. s mrežne stranice <https://www.slideshare.net/ThureinNaywinaung/team-buildingtoolkitkeys>; Tuckmana, B. W., Jensen, M. A. (1977.). *Stages of small group development revisited*. *Group and Organizational Studies*, 2, 419–427.

(ishodi) koje ne mogu ostvariti sami pojedinci. Timovi bolje koriste resurse koji su im na raspolaganju i donose kvalitetnije usluge, imaju osjećaj zajedništva — zajedničkih vrijednosti i ciljeva.

Važno je razlikovati timski rad od radnih skupina zbog njihovih organizacijskih razlika o kojima treba voditi brigu. Razlika je između timskog rada i radnih skupina u jasnoj granici u odgovornosti prema drugim članovima. U timu pojedinci definiraju svoju viziju i misiju, oni ovise jedan o drugome u smislu znanja i uloženog vremena te se očekuje različitost u znanjima i vještinama među članovima tima o specifičnom problemu, a u radnoj skupini svaka osoba radi sama za sebe, sličnih su znanja i vještina, te se rezultati rada (proizvodi) ocjenjuju kroz zajednički angažman.

Rad tima možemo pratiti kroz nekoliko faza:⁹

— **Selekcija i motivacija članova i definiranje vizije i misije tima koje moraju odražavati mišljenja, vrijednosti i stavove svih članova tima.**

Članovi tima trebaju imati komplementarne (nadopunjavajuće) vještine, dijeliti zajedničke vrijednosti te uspostaviti međusobno povjerenje. Povjerenje je osobito važno za odnose voditelja (menadžera) i članova tima. Članovi tima njeguju i moral tima suprotstavljen ogovaranju i stvaranju glasina koji djeluju destruktivno za rad članova. U formiranju tima dogovara se individualna i zajednička odgovornost za postizanje ciljeva te se pisano izražava misija i vizija tima koje su usklađene s operativnim i strateškim ciljevima organizacije. Svaki član mora jasno znati koristi od timskog rada.

— **Definiranje broja članova tima i trajanje tima.**

Idealan broj članova tima je između 7 i 9 zbog organizacijskih razloga — održavanja timskih sastanaka i praćenja rada svakog člana

⁹ Prilagođene faze Bruce W. Tuckmana i Mary Ann Jensen (1977). *Stages of small group development revisited*, *Group and Organizational Studies*, 2, 419. – 427.

tima. U ovoj fazi se imenuje i voditelj tima koji uživa povjerenje svih članova tima. Ukoliko se radi o projektnom timu, potrebno je definirati i trajanje tima — on može trajati ograničeno, do ispunjenja određenog, konkretnog zadatka, ili neodređeno, sve dok ispunjava samu svrhu osnivanja.

— **Definiranje zadataka članova tima i načina komunikacije.**

U ovoj fazi definiraju se radni zadaci svakog člana tima i očekivani rezultati na razini cijelog tima te se donosi odluka o ostvarivanju zadataka i pravila donošenja odluka. Dogovaraju se načini rješavanja problema i najbolji načini komunikacije unutar tima. U ovoj fazi mogu se pojaviti teškoće u identifikaciji bitnih problema koji stoje kao prepreka u ostvarivanju zadataka.

— **Sukobi u timu, učenje na greškama i slavljenje uspjeha.**

U ovoj fazi mogući su sukobi između članova čak i nakon rješavanja problema. Natjecateljski duh tima može uzrokovati frakcijske borbe. Voditelj tima ima odgovornost riješiti pitanja moći, kontrole i autoriteta svakog člana te ohrabruje članove na preuzimanje odgovornosti. Njeguje se zajedništvo kroz druženja, često i izvan poslovnog okruženja (npr. *Teambuilding*), a uspjesi tima nagrađuju se i javno promiču. *Teambuilding* je jedan od načina kako povećati koheziju tima kroz druženje izvan poslovnih prostora. Boravljenje u novom, manje formalnom i zabavnom okruženju može imati iznimne pozitivne ishode u radu tima.

— **Završetak rada.**

Ako je timski rad vremenski ograničen, odnosno formiran radi postizanja ciljeva, potrebno je završiti rad kada se ti ciljevi ostvare. Ako je iskustvo rada u timu pozitivno, članovi ponekad nisu skloni završetku rada i voditelj tima treba pomoći u završetku rada, a što može uključivati ocjenjivanje rada tima, dokumentiranje iskustava i naučenih lekcija i dijeljenje iskustava s drugima kako bi proces završetka timskog rada bio uspješan.

Pojedine faze u timskom radu mogu se ispreplitati te je moguće u svakom trenutku redefinirati ciljeve osnivanja tima, načine komunikacije, uvesti nove članove ili okončati rad postojećih, izabrati novog voditelja tima.

1. **Naziv tima:**

2. **Vizija tima:**

3. **Misija tima:**

4. **Vrijednosti i načela koje njeguje tim:**

5. **Cilj osnivanja tima:**

6. **Očekivani rezultati rada tima:**

7. **Očekivani rezultati rada svakog člana tima:**

8. **Pravila tima:**

9. **Poželjne osobne i radne karakteristike:**

Članovi tima

Voditelj tima

10. **Snage: Slabosti:**

Individualne

Grupne

11. **Moguća područja sukoba i načini rješavanja sukoba:**

Član tima 1

Član tima 2

Član tima 3

12. **Kako ćete prevladati individualne i grupne slabosti?**

Prema individualnim snagama, tko bi bio najbolji voditelj tima? Posebna pitanja za voditelja tima:

1. Obveze:

Član tima

Voditelj tima

2. Kako ćete nagraditi članove tima?

Redovito razgovarajte na radnim sastancima (optimalno 30 — 60 minuta) o učinku vezanom uz ciljeve, načine komunikacije i ostvarenim rezultatima.

Vježba

- a. Uspostavite projektni tim s ciljem provedbe školskog projekta
- b. Organizirajte sastanak članova tima, a jedan član tima vodi bilješke sa sastanka koristeći obrazac 1 u prilogu.
- c. Pročitajte načela poslovanja Sveučilišta Berkeley dostupna na: <http://vcaf.berkeley.edu/sites/default/files/Leader%20Toolkit%202013.pdf> i objasnite načelo: “Kultura je u izvršavanju strategije“.
- d. Snimate, u obliku jednogminutnog govora, video o vašoj kulturi poslovanja koju će njegovati tim. Drugi članovi mogu opisati kulturu poslovanja putem osobne priče.
- e. Opišite uspjehe u radu vašeg tima:
Uspjesi tima:

Čimbenici koji su doprinijeli uspjehu:
- f. Opišite što je bilo neuspješno u radu tima? Što biste radili drugačije? Koje okolnosti su se dogodile, a niste ih očekivali?
- g. Organizirajte *teambuilding* i nagradite članove tima.

Obrazac 1.

Bilješka sa sastanka

Datum, mjesto i vrijeme sastanka:

Sudionici (u prilogu bilješke – potpisna lista):

Bilješke izradio/la:

Ciljevi sastanka:

Teme sastanka (tijek i rasprava):

Doneseni zaključci:

Lista zadataka:

Aktivnost (ŠTO)	Odgovornost (TKO)	Rokovi (KADA)	Komentari primjedbe
--------------------	----------------------	------------------	------------------------

Sljedeći sastanak

Datum	Mjesto i vrijeme	Svrha
-------	---------------------	-------

Dodatak za učenike

Preporuke za čitanje¹⁰

1. Ana Košir, Andrej Rozman Roza

Kako je Oskar postao detektiv

Ibis grafika

Nagrađivani slovenski pisac Andrej Rozman Roza u tri detektivske priče, na duhovit način, pokazuje nam da hrabrošću i upornošću možemo riješiti i naizgled bezizlaznu situaciju u kojoj se ponekad nađemo.

2. Dario Nikolić

Potruga za Dubravkom

Ibis grafika

Pustolovni, šaljivi roman za osnovnoškolce. Radnja romana smještena je u Zagrebačkoj četvrti u kojoj su Kocka, Cigla, Gušter, Debela Đurđa i ostali prijatelji iz razreda krenuli u potragu za Kockinom davno izgubljenom sestrom. Jednostavno i duhovito, priča nas vodi od otkrivene tajne, preko mladenačkih zabava i nestašluka, do raspleta koji i neke od likova u priči do samog kraja drži u neizvjesnosti.

3. Sherman Alexie

Apsolutno istinit dnevnik Indijanca na određeno vrijeme

Algoritam

Bistri četrnaestogodišnjak Arnold Spirit, Junior, odrastao je u rezervatu Spokane Indijanaca. Život u rezervatu sam po sebi nije pretjerano bajan, a da bi stvari bile gore, Junior je redovita meta nasilnih vršnjaka. On je umjetnička duša i obožava crtati, a život će mu se stubokom promijeniti kad se iz svoje škole, na poticaj tamošnjeg srednjoškolskog nastavnika, prebaci u školu izvan rezervata, koju pohađaju isključivo (dobrostojeći) bijelci i u kojoj je jedini Američki Indijanac dotad bio školska maskota. Iako očekuje kako će mu se život nakon toga pretvoriti u katastrofu, na vlastito će se iznenađenje sprijateljiti sa svima, kako sa štreberima tako i s popularnim učenicima te početi trenirati bejzbol. Kad se, međutim, sa svojim nekadašnjim kolegama susretne na sudu, Junior će se morati pozabaviti pitanjima o tome što tvori nečiju zajednicu, identitet i, naposljetku, narod. Apsolutno istinit dnevnik Indijanca na određeno vrijeme osvojio je mnoge nagrade, između ostalih i prestižni američki National Book Award, a svi su ga ugledni svjetski časopisi uvrstili među najbolje knjige objavljene 2007. godine.

¹⁰ Sažeci knjiga preuzeti su s mrežnih stranica izdavača. Preporučamo nastavnicima i stručnim suradnicima da upoznaju roditelje s naslovima te da i sami pročitaju knjige, prije same preporuke određene knjige.

4. Nada Mihelčić

Bilješke jedne gimnazijalke

Naklada Ljevak

Roman na zanimljiv način opisuje sudbinu nadarene djevojčice kojoj roditelji stradavaju u prometnoj nesreći, te ona započinje životnu borbu svojim snagama, uz podršku udaljenog brata. Iz daljine, kao pomorac na stranom brodu, poput dobrog duha usmjerava svoju sestru da i ona razabere svoje mogućnosti i da uzme u svoje ruke pravu mjeru vlastite sudbine. Djevojčica sportom ubija žalost, dobrom voljom prekriva neiskustvo, vedrinom i neslomljivošću ustraje u svojim nastojanjima da drži korak s ostalima koji žive u neokrnjenim obiteljima i da ostavi privid kako i ona živi na način usklađen s konvencijama koje postavlja društvo.

5. Mladen Kopjar

Ljubav, padobranci i izvanzemaljci

Školska knjiga

Priče i pripovijetke o ljubavi, padobrancima i izvanzemalcima (tinejdžerima i njihovim roditeljima), imponirat će i starijim osnovcima i mlađim srednjoškolcima jer pripovijedaju upravo o onom vremenu njihova odrastanja u kojemu žele pokazivati da već imaju "životnu povijest" vrijednu biografiziranja. Tako su u devet priča autobiografskim stilom ispričane mnoge vesele životne zgode, uglavnom ljubavne i obiteljske tematike, dok u trima pričama doznajemo od samoga pripovjedača. Svojom humornošću, dinamičnom i napetom radnjom, te duhovitim i uglađenim obraćanjem (čak i s diskretnom poukom na kraju) to pripovijedanje postiže uistinu ugodan čitalački ugođaj.

6. Francisco X. Stork

Marcelo u stvarnome svijetu

Algoritam

Sedamnaestogodišnji Marcelo Sandoval često o sebi govori u trećem licu, čuje glazbu koju nitko drugi ne čuje i teško izražava svoje misli, što liječnici tumače kao razvojnu poteškoću najbližnju autizmu. Iako su mu prišili oznaku "razvojnog poremećaja", Marcelo rado pohađa školu u kojoj ga štite zbog njegove posebnosti, voli promišljati o filozofiji i religiji u kućici na drvetu, a najviše ga veseli što će ljetu prije završnog razreda moći pomagati u programu terapijskog jahanja. No onda otac od njega zatraži da umjesto toga ljetu provede radeći u njegovu odvjetničkom uredu, jer će na taj način najbolje iskusiti stvarni svijet. Želeći ugoditi ocu, Marcelo prihvaća posao i upoznaje zanimljive prijatelje: lijepu i neobičnu suradnicu Jasmine te Wendella, sina suvlasnika ureda. Kako ljetu odmiče, suočit će se s čitavom paletom novih osjećaja i dilema, a slika djevojke s pola lica koju pronađe u nekom spisu ono je što će ga spojiti sa stvarnim svijetom. Dvojbe i nepravde koje tamo često vladaju natjerat će ga da se zapita: što ja mogu učiniti da se tome suprotstavim?

7. **Mladen Kopjar**
Suze za pingvine

Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade

Dječak Nikola sportski je antitalent i društveni autsajder, čije se samopouzdanje mjeri zlatarskom vagom sve dok u sebi ne probudi književni dar, čime osvoji Iru, svoju višegodišnju simpatiju. Ira, zaljubljenica u fantasy i državna prvakinja u taekwondou, Nikolina je Beatrice, Laura, Julija, Dulcineja i Bella Swan, sve u jednoj osobi. Nikoli će podršku na putu prema literarnom ostvarenju pružiti prijatelj Zrinko, koji zbog ovisnosti o playstationu katkad postaje neosjetljiv na bilo kakve vanjske podražaje, uključujući i miris éevapa. U pričama se često pojavljuju Maja i Ela — Nikoline sestre, srednjoškolka i prvašić; i dok se Maja kloni lektire kao vampiri češnjaka, Ela pokazuje interes za nju već gubitkom prvih mliječnih zubi. Nikolini roditelji Borka i Vlado, odvjetnica i bankarski službenik, na suprotnim su literarnim stranama baš poput svojih kćeri; dok piše tužbe i žalbe, mama pati za lijepom književnošću, a tati niti jedna knjiga ne može zamijeniti stilsku perfekciju članaka o kamatnim stopama i inflaciji. Fabule priča isprepletene su nizom književnih tema, pa će čitatelj zajedno s Nikolom upoznavati književne epohe (romantizam, realizam, modernizam), saznati što je haiku, eufemizam, metafora, osmerac i paradoks, zatim otkriti neka temeljna klasična i suvremena književna djela, poput “Kanonijera“ i “Don Quijotea“, “Lovca u žitu“ i “Leta preko kukavičjeg gnijezda“, a neki će mladi čitatelji ostati iznenađeni kad doznaju da Big Brother nije tek televizijska izmišljotina, već čuveni distopijski lik.

8. **Kornelija Benyovsky Šoštarić**
Mala vrtlarica
Školska knjiga

Kako odmalena naučiti voljeti i štiti prirodu, shvatiti važnost i vrijednost svakog živog bića, razvijati ekološku svijest i odgovornost prema vlastitome zdravlju i zdravlju drugih? Odgovor je jednostavan — vrtlaranjem. A za vrtlaranje čak nije nužno imati vrt, dovoljna je tegla sa zemljom i druženje s prirodom može početi! U tome će djeci pomoći Mala vrtlarica, prekrasno ilustrirana i dizajnirana knjiga sa zanimljivim pričama poznate TV-vrtlarice Kornelije Benyovsky Šoštarić i izvrsnim fotografijama koje prate aktivnosti u vrtu u svim fazama, od sjetve i sadnje do nastanka ploda.

9. **Lea Brezar**
Crveni planet
Školska knjiga

“Crveni planet” autorice Lee Brezar priča je za laku noć napisana njezinim dvjema djevojčicama, priča koja stavlja Ljubav u kontekst živog bića, sjemena koje raste u nama i čeka da se odlučimo dozvoliti joj da nas preplavi kako bi punila

tuđe i naše srce jednakim žarom. Svi najbolje pamtimo slike obojane emocijama, tako je nastala i Gospođica Ljubav koju krasi najljepše osobine koje će djeci pomoći da uvide kako površ svega vrijedi ići njenim putem. “... No, Ljubavi, kakva je bila, nije se moglo odoljeti. Prosula se planetom kao rosa pred jutro i u svako srce posijala malo sjeme svoga strpljenja, brižnosti i suosjećaja“.

10. **Tatjana Barat**
Priče o neustrašivim hrvatskim ženama
Školska knjiga

Među njima su žene svih zanimanja i profila koje su ostavile traga u hrvatskoj, a i svjetskoj povijesti, a zajedničko im je da su sve postigle vlastitim radom u vremenu koje nije uvijek bilo poticajno za obrazovanje i profesionalno usavršavanje žena. Priče o neustrašivim hrvatskim ženama izrazito je vrijedno djelo dječje književnosti. U umjetnički kvalitetnim i poučnim tekstovima djeca mogu saznati pregršt općih povijesnih činjenica te naučiti mnogo o hrabrim i odvažnim ženama koje su utjecale na vrijeme u kojem su živjele. To je knjiga koja će djeci omogućiti da upoznaju pedeset iznimnih žena, pedeset žena koja su bile pionirke u svome području djelovanja, koje su se borile protiv predrasuda društva i unatoč svemu slijedile svoju strast. U knjizi je zastupljeno i nekoliko književnica za djecu kako bi mali čitatelji prepoznali i neke žene s kojima su se već susreli tijekom obrada lektirnih djela, poput Ivane Brlić Mažuranić, Sunčane Škrinjarić i Jagode Truhelke. Ono što povezuje sve žene je to što su vjerovala da je obrazovanje jedini put prema uspjehu, a upravo takvu poruku autorica želi prenijeti i svojim budućim čitateljima. Knjiga je namijenjena djeci 7 — 13 godina. Na kraju svake priče nalaze se tri pitanja za raspravu koja djecu potiču na analizu pročitanoga te na razmišljanje o ljudskim vrijednostima i činjenicama.

11. **Zoran Maljković, Marko Jovanovac**
Ured za izgubljene stvari
Mozaik knjiga

Ured za izgubljene stvari priča je o obitelji koja voli čitanje, knjižnice, pećanje, palaćinke i televizijske kvizove. A onda, jednog dana, kad svatko od članova obitelji nešto izgubi, njezin najmlađi član, dječak koji je tek krenuo u osnovnu školu, otkrit će veliku tajnu: saznat će što se krije između korica knjiga kojih mu je puna soba... Ova topla i dirljiva priča učiti će vaše dijete o važnosti učenja i čitanja te mu razvijati maštu i strpljenje. Ujedno će mu pokazati da postoje “stvari”, kao što su obiteljske vrijednosti i stečeno znanje, koje ne mogu tako lako završiti u Uredu za izgubljene stvari.

12. **David Walliams**

Mali milijarder

Mozaik knjiga

Za djecu; upoznajte Joea Spuda, najbogatijeg dvanaestogodišnjaka na svijetu. Joe ima sve što poželi: vlastiti bolid Formule 1, tisuću pari tenisica, čak i batlera orangutana! Da, Joe ima sve što mu srce želi, no samo mu je jedno doista potrebno: prijatelj... "Mali milijarder treći je roman za djecu humorista Davida Walliamsa i navodno je najbolja knjiga koju je moj osmogodišnjak pročitao u životu."

13. **Robert Frank**

Hej, ne želim odrasti

Mozaik knjiga

Roman o jednoj tinejdžerici koja prolazi kroz najosjetljiviji period svog života. Priča je to o djevojčici koja se nalazi u prijelomnom životnom trenutku u kojem mora spoznati što je zapravo prijateljstvo, a što je izdaja i kako prihvatiti one koji su drugačiji. No spoznat će i što je ljubav i što je za ljubav najvažnije.

14. **Mary Hoffman, Ros Asquith**

Velika knjiga o osjećajima

Mozaik knjiga

Sjajna knjiga za djecu i mlade koja će im pomoći da shvate svoje osjećaje i lakše se nose s njima. Kako se danas osjećaš? Sretno? Tužno? Ljubomorno? Uzbuđeno? Usamljeno? Možda osjećaš mješavinu svega toga? Istraži mnoštvo različitih osjećaja u ovoj knjizi, provjeri možeš li pronaći osjećaje koji odgovaraju tvojima ili koji ti pomažu shvatiti kako se drugi osjećaju. Nauči kako podijeliti svoje osjećaje s drugima i razgovarati o njima te kako si pomoći da se osjećaš bolje. I potraži mačku svaki put kad okreneš stranicu. I ona ima osjećaje!

15. **Jasminka Tihi-Stepanić; ilustracije: Branka Hollingsworth**

Baš kao Harry Potter

Alfa d.d.

Glavni likovi, tinejdžeri, u prvom licu pričaju svoje dogodovštine s obitelji, prijateljima i simpatijama. Priče prikazuju odrastanje u suvremenom društvu, a u njima nam autorica nenametljivo govori o pravim ljudskim vrijednostima te afirmira zdrave odnose, razumijevanje, toleranciju, marljivost, poštenje i osjećaj za druge i drukčije.

Dodatak za razrednu nastavu

Razvoj govora kao važan preduvjet školskog uspjeha

Jedan od važnih čimbenika u razvoju privrženosti dobar je početak školskog (i predškolskog) iskustva — ukoliko je taj početak narušen, učenik riskira razvoj emocionalne, a kasnije i fizičke (kroz izostanke) odvojenosti od škole. U ovom dijelu želimo dati naglasak na važan aspekt školskog uspjeha koji utječe i na privrženost školi: govor. Učenici s teškoćama u govoru imaju naglašenu teškoću prilagodbe u novoj sredini, kao što i nova sredina može imati teškoću u prilagodbi takvom učeniku jer se s njime teže razumije u odnosu na nekoga tko ima drugu vrstu fizičke teškoće/invaliditeta, ali nema narušenu govornu funkciju.

Govor je način na koji prezentiramo sebe, svoj unutarnji svijet, doživljaje, znanje, odnose. Govor olakšava svaku aktivnost na nastavi, omogućuje učeniku da provjeri što nije razumio ili da izrazi što osjeća ukoliko mu nešto smeta ili ga veseli. Moći se sporazumjeti, preduvjet je bliskosti. Učenici koji imaju teškoću u sporazumijevanju s drugima, riskiraju biti izolirani, zadirkivani ili čak zlostavljani. Stoga je važno potaknuti školsku zajednicu (učenike, roditelje, nastavnike) na razumijevanje problema i nalaženje rješenja za bolju integraciju učenika s teškoćama u govoru.

Usvajanje jezika i govora u dječjoj dobi fascinantno je proces. Gledano iz roditeljske perspektive, to je ne samo izuzetno važan zadatak koji moraju obaviti, nego i posebno iskustvo i doživljaj kad vide kako se oblici i načini komunikacije između njih i njihova djeteta razvijaju, proširuju, produbljuju i postaju sve jasniji i kompleksniji. Iz dječje perspektive to je jednako tako važan zadatak jer usvajanjem jezika i učenjem govora postupno ovladavaju komunikacijom sa svojom okolinom, mogu izražavati svoje želje, osjećaje, namjere, doživljaje. Kroz komunikaciju sa svojim bližnjima i okolinom, počinju se snalaziti u svijetu koji ih okružuje.

Proces učenja jezika i govora je izuzetno složen. Dijete se rađa s određenim jezičnim sposobnostima, tj. sposobnošću govorenja koja se smatra biološkom osnovom i koja čovjeka razlikuje od drugih živih bića i omogućava mu jezično djelovanje, komunikaciju s drugim ljudima. Tek rođeno dijete ne može još govoriti. Ono može spoznavati okolinu drugim osjetilima i komunicirati s njom određenim vrstama glasanja: krik, plač, smijeh, gukanje. Ta se faza naziva predgovorna i traje do šestog mjeseca djetetova života. Proces učenja jezika i govora se odvija putem živčanog sustava, tj. preko neurona koji do mozga dovode podražaje i potiču mozak na određenu aktivnost. Veze između živčanih stanica (aksona, dendrida i dr.) važne su za funkciju mozga i promjene u tim vezama kao temelj razvoja mozga i učenja. One se tijekom djetetova razvoja povećavaju i jačaju, pogotovo kad se istovremeno aktiviraju i živčane stanice i područja u mozgu u kojima se nalaze.

Kad je riječ o usvajanju jezika ili govora važno je znati da te veze u mozgu nastaju u veoma kratkom razdoblju, a budući da one ovise o podražajima iz okoline, važno je da dijete odrasta u okolini u kojoj će dobivati puno podražaja kako bi njegov mozak bio aktivan i stvarao ove veze. Kada su podražaji iz okoline višestruki, npr. auditivni i vizualni, te sinaptičke veze u mozgu postaju još čvršće i trajnije. Ako su izložena govornoj aktivnosti, djeca će početi prepoznati glasove jer će ih povezivati s određenim vizualnim podražajima iz okoline.

Prvo dječje glasanje i kontakt s okolinom je njegov krik i plač. Stručnjaci smatraju da se tu radi o fiziološkoj reakciji koja ima emocionalno značenje jer dijete upozorava majku i okolinu o osjećaju neugode i potrebe za utjehom i majčinom blizinom. Dijete se tako glasa do trećeg mjeseca svog života, odnosno prvim pokušajima smijeha, a tek tada počinje njegova igra govornim organima koja vodi do kasnijeg ponavljanja slogova iz čega nastaje govor.

Do devetog mjeseca dijete izgovara slogove koji su slični materinskom jeziku. U toj fazi dijete počinje razumijevati govor svoje sredine. Do 15. mjeseca svog života razumije značenje više jednostavnih riječi, izgovara puno slogova koji sliče pravim riječima, imitira zvukove i radnje iz okoline. Prve su riječi obično imenice i dijete od 12 mjeseci starosti izgovara nekoliko riječi.

U sljedećem razdoblju, od 15. do 18. mjeseci javljaju se glagoli i povećava se broj riječi. Dijete do 18. mjeseci već zna do 20 riječi, ponavlja riječi i fraze, govori “ne“, zna pokazati što želi ili ne želi.

Period djetetova govorno–jezičnog razdoblja nakon toga, tj. do dobi od 26. mjeseci starosti je izuzetno produktivan jer dijete tada već može povezati dvije do tri riječi u rečenice, a obično su to imenica i glagol ili dvije imenice: “mama daj“/“mama vode“. Isto tako se navodi da koncem te dobi dijete već koristi i pridjeve, zamjenice i priloge mjesta, počinje koristiti prošlo i buduće vrijeme, zna odnose u, na, ispod, gore, dolje, uključuje se u kratki dijalog, izražava emocije, privlači pažnju riječima.

Nakon ovog razdoblja slijedi razdoblje u kojem dijete slaže rečenice, prvo od tri do pet misaono povezanih riječi, da bi u konačnici, tj. u dobi od četiri godine slagalo kompletne rečenice. To je period u kojem se jako razvija motorika što možemo povezati i s velikim napretkom u govorno–jezičnom razvoju. Osim višičlanih rečenica, dijete razumije zapovijedi, iskaze o prošlim i budućim vremenima. Do sedme godine njegove bi rečenice trebale biti gramatički točne, govor sadržajno raznolik i izgovor svih glasova korektan.

O poremećajima u razvoju govora i logopedskoj terapiji više možete saznati putem poveznice:

<http://www.hld.hr/logopedska-terapija/>.

Prijedlog aktivnosti

Što možemo učiniti? Koja je uloga škole? U osnovnoj školi djeca utiru svoj put za kasnije obrazovanje u životu. Ono što djeca u školi uče i kako to uče, ima utjecaj na njihov kasniji život.

Zbog toga se u nastavi, a pogotovo u nastavi materinskog jezika može utjecati i na razvoj dječjih govornih kompetencija.

— Stručna služba škole (psiholog, pedagog, defektolog/logoped /fonetičar rehabilitator) može organizirati sastanke s roditeljima prvih razreda i informirati o govorno–jezičnom razvoju djeteta, poremećaju u razvoju govora, logopedskoj terapiji.

— Stručna služba može organizirati sastanak s nastavnicima, prije svega nižih razreda, i informirati ih o prepoznavanju poremećaja, ne samo govornih, nego i posebnih jezičnih teškoća (u procesuiranju jezika) kao i mogućnostima poticanja razvoja govora i jezičnih kompetencija.

— Poticanje razvoja govora i komunikacijskih vještina događa se u svakoj situaciji s djetetom. Nastavnici trebaju biti govorni primjer za djecu. U svom obraćanju djeci mogu prilagoditi svoj način govora da on bude razumljiv i ne prebrz. Njihove rečenice ne trebaju biti preduge. Nastavnici se trebaju uvjeriti da su učenici razumjeli upute i informacije koje su im dali.

— Vizualni pomoćni materijali u nastavi poboljšavaju razumijevanje i pamćenje izgovorenih sadržaja. Uvijek je dobro ponavljati “staro gradivo“ i riječi koje su se naučile u tom gradivu.

— Mnoga su djeca nesigurna i ne znaju niti kako postaviti pitanje ili kako formulirati zaključak. Zbog toga je korisno da nastavnici pomognu učenicima u formuliranju takvih rečenica: da im ponude riječi ili jezični materijal pomoću kojeg mogu obaviti takav zadatak.

— Na nastavi je važno odvojiti vrijeme za različita izlaganja učenika tijekom kojih se aktivno sluša i postavlja potpitanja kako bi se smanjio strah od govora.

— Postoje različite govorno–jezične igre, pjesme, recitiranje i drugi oblici govorno–jezičnog poticanja.

— Stariji učenici, pogotovo u srednjim školama mogu i sami procijeniti svoju govornu kompetenciju i uočiti nedostatke. To je prvi korak u traženju pravih načina za njihovo poboljšavanje.

Iz recenzija

“Budući da je cilj školskog kalendara bio pomoći ili olakšati posao nastavnicima i stručnim suradnicima u školama na način da ih potakne na osmišljavanje pojedinih aktivnosti s učenicima na njima prilagođen, zanimljiv i poticajan način, smatram da je ovaj školski kalendar u potpunosti ostvario svoj cilj i svrhu. Svaka predložena aktivnost potiče intenzivnu komunikaciju, izražavanje mišljenja, iskazivanje stavova te otvaranje suradnje svih dionika: ravnatelja, stručnih suradnika, nastavnika, roditelja, učenika i lokalne zajednice... Konačno, prijedlog ovakva rada u školi (ali i drugim ustanovama koje rade s djecom i mladima) te obrađivanje mjesečno barem jedne teme značajne za djecu i mlade, uistinu će im koristiti jer potiče kohezivnost u razredu i školi, pripadnost, osjećaj privrženosti, povjerenja; ima edukativnu svrhu, socijalizacijsku i preventivnu (mentalno zdravlje). Stoga smatram da ovaj kalendar treba preporučiti svim stručnjacima koji rade s djecom i mladima“.

Izv. prof. dr. sc. **Marijana Majdak**

“...Tamo gdje se osoba osjeća prihvaćeno, gdje boravi i uči u prijateljskom i suradničkom ozračju, ti se ciljevi daleko lakše ostvaruju. Publikacija “Blizu“ upravo na tom tragu nudi vješto osmišljene sadržaje koji mogu pridonijeti odgoju emotivno zrelijih pojedinaca i budućih odgovornih članova lokalne zajednice i društva u cjelini. Ona predstavlja dragocjen materijal koji će učiteljima i nastavnicima (koji, iako bi htjeli, često nemaju fizički na raspolaganju dovoljno vremena da sami osmisle dodatne kreativne sadržaje, aktivnosti, upitnike i sl. za rad s učenicima) biti od velike pomoći u kreativnom osmišljavanju satova razredne zajednice, ali i satova nekih drugih predmeta, s ciljem da se i učenici i oni koji sudjeluju u njihovu odgo-

ju i obrazovanju osjećaju dobro i ugodno jedni s drugima unutar školska četiri zida te zajedno rade na boljitku, ne samo školske zajednice, već i društva općenito...“.

Doc. dr. sc. **Irena Sever Globan**

“... Autori publikacije “Blizu“ kao da, još i više nego u ranijim izdanjima, prepoznaju navedene izazove u kojima danas žive, odrastaju i uče naša djeca i mladi. To potvrđuju odabirući kao glavnu ovogodišnju temu — sposobnost djece i mladih školske dobi za privrženost — školskom ambijentu, školi, nastavi, školskom uspjehu i dr., znajući kako ovu vrstu privrženosti nije moguće razviti ukoliko još u ranoj dječjoj dobi to isto dijete nije dobilo dovoljno ljubavi, pažnje, sigurnosti, ohrabrenja i mentalne stimulacije kako bi moglo stvarati i održavati odgovarajuće odnose s drugima, stvarati veze s drugima bez strah(ov)a od povreda, razvijati povjerenje s drugima i prema drugima, a što je uvijek značajan pokazatelj mentalnog zdravlja osobe, ali i kapacitet za zdravlje društva u cjelini. A za koje smo odgovorni mi, odrasli. Autori priručnika ispravno prepoznaju kako je odgoj za zdravi kapacitet za bliskost, vezivanje, odnos (s drugima, pa i školom te svime što školski život i to vremensko razdoblje predstavlja u životu mlade osobe), što i potkrepljuju znanstveno potvrđenim istraživanjima, presudan želimo li osigurati društvu toliko potrebno mentalno zdravlje, a našoj djeci i mladima dati mogućnost da spoznaju što su sloboda, odgovornost, zrelost, snaga, pravda, ljubav, mir...“.

Mr. sc. **Roberta Brusić Pavičić**

Evaluacijski upitnik o primjeni školskog kalendara 2019./20.

1. Podaci o primjeni Kalendara

Vrsta odgojno–obrazovne ustanove:

osnovna škola srednja škola učenički dom

Županija odgojno-obrazovne ustanove:

Broj stručnjaka (učitelja, nastavnika, odgajatelja, stručnih suradnika)
koji su koristili Kalendar:

Broj sudionika (djece, roditelja) obuhvaćenih aktivnostima:

Jeste li u radu s učenicima koristili uvodni tekst i aktivnosti
(u odnosu na vlastite osmišljene aktivnosti):

ništa malo donekle puno

2. Ocijenite korisnost Kalendara

Sadržaj potiče privrženost školi kod učenika

1 2 3 4 5

Uvodni tekstovi primjenjivi su za rad s učenicima

1 2 3 4 5

Aktivnosti su primjenjive u radu s učenicima

1 2 3 4 5

3. Koje ste teme/aktivnosti iz Kalendara obradili s učenicima?

**4. Koje su povratne informacije učenika, kakav su utjecaj
aktivnosti imale na učenike?**

5. Vaše primjedbe i prijedlozi za poboljšanje Kalendara:

**6. Kalendar bih preporučio/la kao edukativni materijal
u odgojno–obrazovnim ustanovama:**

DA NE

